

TARTALOMJEGYZÉK

Szerkesztői előszó.....	5
-------------------------	---

Dr. Dombóvári Antal – Prém János: A Csekovszky Árpád

Művelődési Ház története

<i>Prém János:</i>	Bevezető gondolatok	6
<i>Dr. Dombóvári Antal:</i>	Rákosliget keletkezése és kulturális intézményének születése	9
	A „boldog békeidők” – élet a Polgári Körben	13
	A két világháború között	18
	A Polgári Kör megszűnése, küzdelem az intézmény fennmaradásáért	21
	A művelődési lehetőségek szűkülése Rákosligeten..	23
<i>Prém János:</i>	A legújabb kor – 1991–1995 – az újjászületés	27
	Megtorpanás, válságjelek – 1991–1998	40
	Új névvel, újra gombolt mellényben	41
	Zárszó helyett	50
Források		51

Várhalmi András: A CSILI története

Erzsébetfalva – Leninváros – Pesterzsébet – Pestszenterzsébet	54
Szakszervezetek – szocdemek – munkásotthonok	55
A Csili alapítása: legenda és valóság	57
A Vas- és Fémmunkás Otthon 1918–1949	61
• A munkásotthon mindennapjai	64
• Pesterzsébeti Általános Munkás Dalos Egylet (PÁMDE).....	71
• Vigalmi Gárda – Színház – színjátszás	73
• A Természetbarátok Turista Egyesülete	74
• A Gyermekbarát Mozgalom	75
• A Magyarországi Eszperantista Munkások Egyesülete	75
• Az Alkoholelles Munkásszövetség	76
• A Pesterzsébeti Nyomdász Társaskör	76
• A Könyvtár	78
• AZ EMTK	79
• A szakegyletek	80

• A Szociáldemokrata Párt	80
• A művészeti és társasélet	81
• Bezárás – újjáépítés – újra bezárás	82
A Vasas Kultúrház	84
• Újabb bezárás és nyitás	85
• Fontosabb történések, események az 50-es évektől ..	90
• Az eltelt időszak meghatározó közösségei, művészeti csoportjai	98
• A Dr. Újj József Kórus (1900–2000)	98
• A Soós Imre Irodalmi Színpad 1968–1975..	99
• Az ASTRA Bábegyűttes	100
• Csili Kamarakórus (1972-1990)	105
A Csili a rendszerváltástól napjainkig	106
• Fontosabb történések a 90-es években	107
• Az évtized fontos közösségei	110
• Az ezredforduló közművelődési programjai a Csiliben	112
Végezetül	119
Források	119

Drucker Tibor: A Fővárosi Művelődési Ház története

A történelmi múlt	122
Művelődési ház születik	126
Az összevonás... ..	130
A közművelődési törvényig terjedő időszak	132
Az első klubokról	135
• Az Illés Klub	137
• A magnósok... ..	139
• A gyűjtők	139
A körműsorokról	140
A Folklor Centrumról	143
Nemzeti Színház Budán	148
Táncház és társastánc	148
A könyvtár	153
A közművelődési törvény után	157
A '80-as évektől napjainkig	158
Források	167
Szerzőink	169

Szerkesztői előszó

Kedves Olvasó!
Kedves Kolléga!

A „Közművelődés házai Budapesten 1.” című kiadványunkkal egy új sorozatot indítunk el a Módszertári füzetek sorozaton belül, amely a közművelődés intézményeinek ismertetésére vállalkozik. Terveink szerint a főváros közművelődési házainak teljes panorámája kb. 4-5 év alatt készülhet el.

Célunk a dokumentáláson és megismertetésen túl, hogy felhívjuk a figyelmet arra, hogy ezek az intézmények településük közművelődésének alapintézményei, a magyar művelődéstörténet szerves részei.

Az első kötetben három nagy múltú intézmény mutatkozik be. A későbbiekben fokozatosan haladunk az újabb szervezetek felé, eljutva napjaink civil kezdeményezésre megnyitott házaihoz. Ez utóbbiakat – valószínűleg – már gyűjteményes kötetben adjuk közre.

Az első kötetben a 100 éves rákosligeti Csekovszky Árpád Művelődési Ház, a 85 éves jubileumát ülvő pesterzsébeti Csili Művelődési Központ és az 50 éves TEMI Fővárosi Művelődési Ház (FMH) kap helyet.

A kötet tartalmi rendezőelvül a településrész, a helyi művelődés, az intézmény és tevékenységtípusai történetének ismertetését választottuk. Ezek a témakörök valamennyi intézménynél kifejtésre kerülnek, ugyanakkor hagytunk teret az egyéni színeknek és hangsúlyoknak, sőt a szerzők személyes mondanójának is.

Egy intézmény története ugyanis az érte munkálkodók és a róla szóló vélekedések története is.

Kellemes és hasznos időtöltést kíván – a kötet valamennyi alkotója nevében – a szerkesztő:

Slézia Gabriella

A Csekovszky Árpád Művelődési Ház története

Bevezető gondolatok

Budapest térképén csak hosszas keresgélés után lehet megtalálni a pesti oldalon, a város szélén a XVII. kerületet. A főváros legnagyobb területű, meglehetősen hátrányos helyzetű kerülete, melyet 1950-ben több önálló község összevonásával alakítottak ki. A községek: Rákoscscaba, Rákoskeresztúr, Rákosliget, Rákoshegy, Rákoskert. A kerület északi régiója: Rákosliget, Régi Akadémiatelep, Rákoscscaba Újtelep – sajátosan összeépült.

A településrész távol van a kerületközponttól, más kerületek központjától, de legfőképpen a belvárostól, s így mindenféle művelődési, szórakozási centrumtól, lehetőségtől is. Infrastrukturális ellátottsága szerény; útjai rosszak, közlekedése hiányos, munkahelyteremtő lehetősége kevés.

Ugyanakkor rendezett földszintes házak, szép kertek és jó szomszédok jellemzik. Itt még gyönyörű virágos a tavasz, hűs, zöld a nyár, nyugtatóan sárgás-piros az ősz és fehér a tél. Ide az emberek lakni jönnek, és máshová járnak dolgozni.

Néhány meghatározó számadat és tény a település jellemzésére:

A régió lakóinak száma körülbelül 15 ezer fő – főleg a középréteg tagjai – alkalmazottak, vállalkozók, értelmiségiek, művészek. A régebbi rákosligeti részen idősebb átlagéletkorral, míg Újtelepen fiatalabb családokkal.

A kerületrész legfontosabb intézményei: a négy óvoda illetve iskola, az idősek otthona, a védőnői szolgálat, néhány üzlet és vendéglátóhely.

A régió központja – múltjával, emlékeivel, hagyományaival – az 1899-ben épült Rákosliget. Itt a Hősök tere kellős közepén, szép kertvárosi, zöldövezeti környezetben áll a Csekovszky Árpád Művelődési Ház. Egyszerű, de rendezett külsővel és emberléptékű csinos belső terekkel várja látogatóit.

Ma, 2002-ben Rákosliget és az egész északi régió (Régi Akadémiatelep, Rákoscscaba Újtelep) kicsi, de fontos művelődési, közművelődési centruma. Alapterülete: 414,6 m², befogadóképessége 220 fő. Foglalkoztató helyiségeinek alapterülete 251,5 m², ezen belül van egy kis színházterem és három klubhelyiség.

Homlokzati kép 2001.

Az intézmény alapvető feladata a településrész – földrajzi fekvéséből, elhelyezkedéséből adódó – kulturális hátrányainak csökkentése, a helyi közösségi, művelődési, szórakozási igények kielégítése. Továbbá régi hagyományok, emlékek feltárása és új közművelődési tevékenységek kezdeményezése.

Az elmúlt évben több mint ötvenféle művelődési formát, lehetőséget kínált a ház, úgymint: mozgásos és közhasznú tanfolyamokat, gyermekszínházi előadásokat, táncházakat, táncesteket, néptáncpályákat, művészeti szalont, rock-blues klubot, alapítványoknak, közösségeknek intézményi háttérrel, az érdeklődőknek napi információt stb.

De nem volt ez mindig így!

Az önkormányzati rendszerváltás idején – 1990–91-ben – ez a ház egy lepusztult, elhanyagolt, alig látogatott, személyzet- pénz- és program nélküli névtelen épület volt.

Homlokzat 1991

*Nagyterem 1991
(felújítás előtt)*

A ház akkori és jelenlegi ismerőjében óhatatlanul kérdések merülnek fel: honnan és miért jutott 1990-re ilyen mélyre az intézmény, és vajon hogyan emelkedett fel mára szinte a semmiből...?

A kérdésekre a válasz a messzi múltban keresendő, mert akkor alakult ki az itt lakó emberekben a hely szeretete, a településhez való erős kötődés, a közösségi érzés, az együttműködési készség hagyománya, a mi-tudat és a miénk tudata, az összefogás eredményességébe vetett hit, az öngazgatás képessége. Az elmúlt száz év a történelemben egy háborúktól füstös pillanat csupán, de Rákosligetnek, a Rákoscsaba Újtelepieknek, a Régi Akadémiatelepieknek és a Művelődési Háznak a születése, az egész élete.

Erre a múltra lehetett építeni 1991-ben, az intézmény újjáépítésének kezdete-kor. Az elevenen élő hagyományokra, a déd- és nagyszülők által mesélt és továbbadott emlékekre: hogy volt egy polgári kör vagy színjátszó csoport, és volt asszonyok klubja és művészetbarátok köre. Színészek, képzőművészek, énekesek, slágerszerzők éltek és alkottak itt. Az egyéni életek történeteiben, anekdotáiban létezett a folytonosság, amely 1991-ben felszínre került és munkára ösztönzött.

De mi is volt az a múlt, amely az emléktöredékekben él?

(Prém János)

Rákosliget keletkezése és kulturális intézményének születése

Rákosliget kialakulását a Rákosmenti Helytörténeti Gyűjteményben (továbbiakban Gyűjtemény) található kéziratos visszaemlékezés alapján lehet bemutatni. A kéziratot Huzlicska Károly nyugdíjas mérnök írta 1975-ben. (Írásával apjának – Huzlicska Sámuelnek – állított emléket, aki Rákosliget egyik alapítója és vízvezetékrendszerének tervezője, kivitelezője volt.) További támpontot adnak a település történetének rekonstruálásához a korabeli helyi újságok hírei.

Dr. Neményi Ambrus – aki országgyűlési képviselő is volt, valamint a Pesti Napló főszerkesztője – írta 1893-ban: „*El kell távolítani fővárosunk fényes köntöséről azon fekete foltokat, melyek azt éktelenítik, az állandó lakásszükséget állandó lakáskrízissé elfajulni nem szabad engedni.*” A fővárosi munkások lakáshelyzetén kívánt segíteni a város vezetősége. Ezt a törekvést támogatta a Szociáldemokrata Párt is, melynek vezetőségi tagjai között találjuk Rauchmall Károlyt és Kürschner Jakabot, mindketten Rákosliget alapítói voltak.

A lakáskérdés megoldására leginkább a házépítő szövetkezet látszott alkalmasnak. A visszaemlékezés szerzője hangulatosan írta le a szervezés egyik mozzanatát. 1895 őszén a SZDP a Népligetben nagygyűlést szervezett. Napirenden a lakásnyomor enyhítésének kérdése szerepelt. Az Északi Főműhely dolgozói a Népszavából értesültek a gyűlésről, melynek előadó szónoka Kürschner Jakab volt.

A megjelentek közül sokan javasolták, hogy ne lakásokat, hanem kis kertes házakat építsenek. A viharossá vált gyűlést a jelenlévő rendőrtiszt feloszlatta. Sok munkás azonban a Kőbányai út és Hungária körút sarkán lévő kocsmában ismét összeült, és folytatta a megbeszélést. Előkészítő bizottságot alakítottak, memorandumot szerkesztettek, melyet Kürschner továbbított. Mind a

főváros, mind az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium elfogadta azt. Alapfeltételként kötötték ki, hogy a megalakuló szövetkezetek tagságának 75%-a gyári munkás legyen.

A pesti Munkás Otthon-telep körüli tevékenységgel a minisztérium lovag Fackh Károly minisztériumi tanácsost bízta meg. Az ő vezetésével 1896. december 12-én a SZDP egyik Dob utcai párhelyiségében megalakult mintegy 60 taggal a Munkás Otthon Szövetkezet. Az alapító tagság elfogadta az előterjesztett alapszabály-tervezetet, a Betegsegélyező titkára pedig kiszámította, hogy az 1000 ház felépítéséhez 2 millió koronára van szükség. Az igazgatóságot megbízták a megfelelő helyszín kiválasztásával és a pénzügyi feltételek előteremtésével. Ugyanakkor a Népszava segítségével megindult a szövetkezeti tagság toborzása is.

A pénz egyik felét jelzáloglevél segítségével, másik felét kamatmentes rész-kötelezvények kibocsátásával kívánták megoldani. A jelzálogkölcshöz 1 millió koronára a m.kir. Pesti Magyar Kereskedelmi Bank adta 6,85%-os kamatra. További 500 000 korona erejéig a kölcsönkötvényeket a m.kir. Pénzügyminisztérium vette át. A még fennmaradó 500 000 koronán osztoztak Dreher Antal sörgyáros, Berndorffi fémárugyáros, Drachse téglagyáros, Krupp Arthur acélgyáros, Diószegi cukorgyáros, a Holland Életbiztosító Rt. és a Gferer – Schoch – Grossmann építési vállalkozás. Ez a társaság építette fel végül is a Munkás Otthon-telepet, melynek első lakói a Holland Életbiztosítónál kötötték meg biztosításaikat.

Ezek után került sor a terület kiválasztására, megszerzésére. A Szövetkezet vezetősége három helyszínt tekintett meg. Az egyik a Gubacsi út környékén volt, de alkalmatlannak találták, mert magas volt az ára és egészségtelen a környezete. A másikat – Cinkota – Kerepes – Csömör határában – nehezen megközelíthetőnek ítélték. Végül egy kicsit távolabb a centrumtól, a budapest–hatvani vasútvonal mentén a 10. számú őrház környékén találtak egy kb. 155 kh területet, mely közigazgatásilag Rákoskeresztúrhoz tartozott, és mezőgazdaságilag értéktelen volt. Mivel a szövetkezeti tagság zöme vasutas volt, illetve a MÁV gyáraiban dolgozott, számukra a vasúti megközelítési lehetőség ideális volt. A területet Fuchs Ignác vállalkozótól 25 000 koronáért vette meg a szövetkezet.

Néhány részlet a telep építési tervfeladataiból:

- egy-egy telek, melyre 2 szobás ház épül, 160 négyszögöl,
- az utcavonal mérete 10 öl, a telek mélysége 16 öl,
- a kialakított utcák római számozást kapnak, a lakóházak arab számozást,
- minden telken fából tüzelőtároló és WC épül.

Rákosliget 1905-ben

A központi terv meghatározta a telep kialakítandó közterületeit is. Itt szerepelt a Főtér baloldalán, a IX. utca sarkán felépítendő Polgári Kör és közművelődési-kulturális létesítmény terve is, melyet 200 személy befogadására alkalmas színházteremmel, 6 x 3 m színpaddal, ruhatárral, könyvtár helyiséggel, gondnoki lakással és vízöblítéses WC-vel terveztek. Az épület alá pedig egy 4 x 5 m-es beton padozatú borospincét is terveztek.

Az építkezés 1899. május 11-én kezdődött. Az első lakók szeptember 18-tól kezdtek beköltözni házaikba, melyeket sorsolás útján kaptak meg. Ekkor 431 teleknek volt már tulajdonosa. A tervezett művelődési létesítményből sajnos csak a Polgári Kör épült fel, az is színházterem nélkül.

Az 1900. februárjában a Népszavában közzétett meghívás talán az első – eredetileg is művelődési célokra épült – budapesti intézménybe invitálta a telep lakosait.:

„A Munkás Otthon Szövetkezet tagjai által 1900. év február 24-én a Fackh Károly téren e célra átalakított helyiségben jótékonysági tánccal egybekötött kedély estély rendeztetik. Kezdeté este 8 órakor. Kitűnő ételekről és italokról mérsékelt árban gondoskodva van.”

Még ugyanebben az esztendőben megalakult a Munkás Otthon Társaskör Küirschner Jakab elnöklétével, a Dal és Zenekör Klampfert Károly és Kluszka Ferenc vezetésével, valamint a Munkás Otthon Ifjúsági kör.

A nagyterem hiánya miatt azonban az olyan kulturális eseményeket, melyeknél nagyobb számú közönségre lehetett számítani, a Fühlinger vendéglőben lehetett csak megrendezni. (Az épület ma is áll a Liget soron, jelenleg iskolaként szolgál, korábban a kerületi Rendőrkapitányság működött benne.) Mivel 1904-ben a vendéglős átadta használatra a nagytermet a helyi izraelita hitközségnek, felmerült az igény egy „színházterem” építésére. Schischmann VII. utcai vendéglője és a Polgári Kör jött szóba. 1904. februárjában a közgyűlés elhatározta, hogy helyiségeit egy nagy táncterem építésével kibővíti. Így tulajdonképpen – néhány év késéssel – az „eredeti terv” valósult meg.

1904. október 6-án már az új nagyteremben rendezte a község az 1848-as aradi vértanúk emlékünnept. *„Az újonnan épült nagyterem, melyben az előadások tartattak, kényelmes berendezése, szép és fényes kivilágítása még impozánsabbá tette az ünnepélyt.”*

Huzlicska írásából a meghívó szövegét is ide idézhetjük, amely – a már működő – színpadon bemutatott darabra invitál: *„Tisztelettel közöljük a színház-művészetet kedvelőkkel, hogy f. hó 22-én este 1/2 8 órai kezdettel a helyi köz-művelődési helyiségben, annak színpadán Szegedi Nusi szereplésével a Sár-garigó című színművet fogjuk nagy igyekezettel előadni. Kérjük, azon család-ja és ismerőseivel megjelenni szíveskedjék. Belépőjegy ára: 1 úr és 1 nő: 5 kor., 2 nő + 1 úr = 3 kor.”*

A Polgári Kör eredeti épülete 1905-ben

A „boldog békeidők” – élet a Polgári Körben.

Mielőtt a korabeli újságok cikkeiből és a Rákosmenti Helytörténeti Gyűjteményben lévő dokumentumokból megismerhetnénk a kor szórakozási lehetőségeit, néhány általános, a korra jellemző szokást is érdemes megemlíteni.

A mai kor audiovizuális szórakoztató berendezései, a számítógép és az internet korában nehéz megérteni a 100 évvel ezelőtt élt emberek szórakozási igényeit, lehetőségeit. Elsősorban is ki kell kapcsolni minden gépi vizuális lehetőséget. Még nincs mozi, a rádió is gyerekcipőben jár.

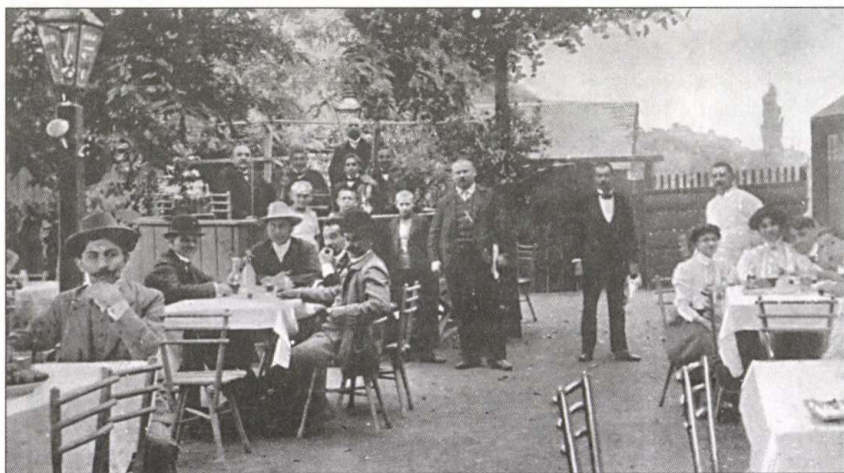
A XIX. század végi polgári fejlődés azonban nem csak a városi népességre hatott. Az olyan falusias települések lakóinak, mint a Rákoskeresztúriak vagy a Rákoscsabán élők is növekedtek a kulturális igényei, a korabeli újságok tanúsága szerint. A tudósítások számos helyi műkedvelő előadásról, egyesületi eseményről számolnak be.

A kulturális egyesületek tagjai a település közönségét szórakoztatták. Ugyanakkor a maguk számára a szórakoztatás szórakozást, kikapcsolódást, pozitív élményt jelentett. Természetesen ezek az egyletek, egyesületek valamennyien önfenntartók voltak, sőt, igen sok esetben különböző községi és más csoportok érdekében is szerveztek előadásokat. Akkor nem létezett önmagában táncos rendezvény. Minden esetben 2-3 órás „kulturális előadás” előzte meg a táncos vigalmakat. Sokszor a nem kulturális egyletek is szerveztek színházi előadásokat, hangversenyeket és a bevételeket az egyesületre fordították.

Ha az ember csak a korabeli újságokra hagyatkozik, arra a hamis következtetésre juthat, hogy az évtizedek múltával ezek az egyesületek elsohadtak. A valóság azonban az, hogy a helyi újságok száma fokozatosan csökkent a rádió térhódításával. Az újságírók számára pedig már nem a műkedvelők előadásairól szóló tudósítások jelentik a fontos híreket. Helyükre részben a sport, részben a politikai jellegű információ közlése lép. Szerephez jut a technika másik ágának fejlődése is. Egyre több fénykép tájékoztatja az érdeklődőket a régi évtizedek történeiről, bizonyítva azt, hogy az emberekben ekkor is él a vizuális élményszerzés igénye. Összegzésül megállapíthatjuk, hogy amíg a televízió nem terjedt el, a mozi mellett az élő előadások jelentették a vizuális élményszerzés forrását.

A korabeli művelődési szokások másik jellemzője a közösségi együttlét különféle megnyilvánulásai voltak. Külön fejezetet érdemelne a helytörténeti irodalomban a különböző asztaltársaságok történetének feldolgozása. Ezek tulajdonképpen baráti társaságok, de lakásviszonyaik inkább azt tették lehető-

vé, hogy valamelyik vendéglőben tartsák meg összejöveteleiket. Ebben az időben egy valamire való vendéglő rendelkezett legalább egy olyan nagy teremmel, ahol 50-60 fő is elfért kényelmesen. Ezen létesítményekben természetesen nem az evés-ivás volt a lényeg, itt társadalmi életet éltek a község felnőtt lakói. Akkoriban a vendéglőben lehetett kuglizni, sakkozni, kártyázni. Politikai gyűléseket, kulturális rendezvényeket tartottak a „nagytermekben”. Ebből a tényből nőtt ki az az igény, hogy egy-egy közösség, egyesület saját épületet építsen, vagy legalább saját helyiséggel rendelkezzen. A kocsmá, a vendéglő más szerepet töltött be a XX. század elején élő polgár életében, mint a század második felében. Bizonyíték erre egy régi rákosligeti képeslap, melyen a Lang vendéglő kerthelyisége látható az asztalok mellett ülő emberekkel, és a kert közepén Rákosliget főjegyzője, Bélley Géza áll.

A Lang vendéglő

Az eseményekre természetesen belépőjegyek megvásárlásával lehetett bejutni. A helyi lapok rendszeresen közölték azoknak a neveit, akik a belépőjegy árán túl „felülfizettek”. A helyi társadalmakban ezt fontos volt tudni mindenkinek – ma ezt talán reklámnak is lehet nevezni.

A Gyűjtemény egyik – számomra különösen értékes – dokumentuma egy 1906-ból való Mikulás estre szóló meghívó eredeti példánya. Az est a Polgári Kör nagytermében került megrendezésre, december 3-án. A szereplők közül Török Sári, Török Etus és Török Tivadar apai nagyanyám testvérei voltak.

Fehlinger Juliska az 1960-as, 70-es években Rákosliget gyermekorvosa volt, a másik résztvevő Rédey Imre később világhírű matematikus, Junghaus Olga lánya – Várnay Asztrid – pedig a New-York-i Metropolitan énekesnője lett. A többi név is ismerősként csenghet a régi ligeti lakosok fülének: Winkle, Galbavy, Sztojanovits, Wandra, Dörner.

A másik, szintén eredeti meghívó 1907. december 25-re szólt. A Rákoslige-ti Polgári Kör hölgybizottsága Karácsonyfa ünnepélyt szervezett a gyerekek-nek, táncmulatsággal egybekötve. Az ünnepi beszédet Burger Ferenc tanár úr mondta, fellépők többek között Junghaus Olga, Fábry Anikó, Havassy Ella, Jantsó Ella, Faber Annuska voltak.

A Polgári Körnek kezdettől fogva hatalmas konkurenciát jelentett a Sport Club. Az olvasó bizonyára furcsállja, hogy egy zömmel kulturális jellegű intézménynek milyen konkurenciát jelenthet egy sportegylet? A 100 évvel ezelőtti jelenségeket, történeket nem szabad azonban mai észjárással értelmezni. Ugyan-is a Sport Clubnak nagyobb színházterme volt, és legalább annyi kulturális eseménnyt szervezett, rendezett, mint a Polgári Kör. Volt idő, amikor mindkét helyen működött mozi is. (Az épület ma is áll a XV. és XVII. utca között a sportpálya nyugati végében. Jelenleg a Gózon Gyula Kamaraszínház működik benne.)

1909-ben tárgyalások indultak a két intézmény egyesüléséről, de egy év próbálkozás után ez kudarccal végződött.

1910. júniusában jelent meg a Rákosvidéki Hírlap, mely Rákoscsaba, Rákoskeresztúr, Rákosliget és Zsófia telep (1921-től Rákoshegy) életéről adott áttekintést hat éven keresztül. Innen idézem az alábbi rákosligeti eseményeket. Július 2-án a Rákoslige-ti Református Egyház gondnoksága jól sikerült es-télyt rendezett a Polgári Körben. „Az előadást tánc követte, mely a reggeli órákig a legjobb hangulatban tartotta együtt a közönséget.”

Július 17-én egy közlemény jelent meg, melyben Kabai Tany József hirdette: *„A rákosligeti polgári kör helyiségében úgy esztétikai mint elméleti és gyakorlati illem szabályokkal kapcsolatos táncz és testképző tanfolyamot nyitok. Külö-nös figyelemmel a helyes tartás és mozgásra. Melyből a kecsesség fejlődik.”*

Július 31-én olvashattunk arról, hogy a Polgári Kör és a „Jótekon-y Női Társaság” gyermek színelőadást szervezett. A három egyfelvonásos mű bemutatása során befolyt 160 koronával a szegény sorsú gyermekek iskolai felszere-lésének beszerzését támogatták a szervezők. 9 tanulót láttak el tankönyvekkel egész tanévre.

Ebben az időben alakult meg a Polgári Kör házi zenekara, az ún. „úri-banda”. Prímása Bucsinyi Sándor – Kácsi bácsi – postafőtiszt, cimbalmos Huzlicska Károly, nagybőgős Széchy Ferenc festőművész (a ligeti katolikus

templom oltárképének alkotója), másodhegedűs a rákoskeresztúri vasútállomás helyettes vezetője, brácsás pedig Baranyai József lett. A zenekar magyar népdalokat és operettdalokat tűzött műsorára.

A Polgári Kör új alapszabállyal a helyi társadalmi élet hangulatának fő demonstrátora volt. Az új szabályzat kimondta: „...a kör pincéjében lévő Gyöngyösi borból – összejövetelek alkalmával – csak 1 drb 1/2 literes csattos üvegbe töltött mennyiség jár ki személyenként, ünnep alkalmával több is lehet.” Az október 1-jén rendezett „Cabaret estély” bevételét egy rákosligeti fiatalember kapta, aki aviatikával foglalkozott, a kapott pénzt repülőgépe felépítésére fordította. És ugyancsak a Polgári Kör vigalmi bizottsága rendezte a kéthetenként esedékes „Fillér-estély” programjait.

A szilveszteri multság után 1911. február 12-én a Polgári Kör a Katolikus Templomépítő Bizottsággal közösen rendezett színielőadást. „Szinre került: Bunbury. The importance of being Earnest.” A bevételt a templomépítés javára fordították. (A rákosligeti katolikus templomot mintegy 10 évi gyűjtés után, 1915-ben szentelték fel.)

Február 23-án új vezetőséget választott a Kör, elnök Dr. Rácz Miksa lett.

Nagy ünnepséggel emlékeztek meg Rákosliget kialakulásának 15. évfordulójáról. A Polgári Kör épületében megnyílt az első mozi, minden csütörtökön este volt vetítés. Kezdetben főleg ismeretterjesztő jellegűek voltak a vetítések. A mozit Andrassy Gyula és tsa cég létesítette, de néhány hónap múlva a tulajdonos Stépán Aladár lett (ő volt a rákosligeti önkéntes tűzoltók parancsnoka).

„Október 6-án este a Polgári Körben folyt le oly gyönyörű ünnepély, melyhez hasonló szép, a közvélemény szerint Rákosligeten még nem volt. (...) A megnyitó beszédet Békassy Lajos polg. isk. igazgató mondta, majd Fáber Annus Szepeszy Lászlónak 'A bitófák beszéde' című monodrámáját adta elő Stojanovits Jenő zongorakísérete mellett.”

Október 22-én arról számolt be az újság, hogy „A legteljesebb anyagi és erkölcsi siker jegyében folyt le múlt szombat a Rákosligeti Polgári Kör cabaretestélye. (...) a műsor szereplői: Szász Gézané, Rác Böske, Schmidt Böske, Szende Margit, Guth Zoltán, Stohl Károly.” Műsor után – ahogy lenni szokott – tombola és tánc volt.

1912. március 2-án az izraelita nőegylet szervezett táncmultságot a Polgári Kör helyiségeiben. A bevételt templomuk építésére fordították. A műsorban szerepelt többek között Vidor Ferike, a Nagy Endre kabaré tagja, Stohl Károly, a Népopera tagja.

Május hónapban ismét felszínre került az újság hasábjain a Polgári Kör és a Sport Club egyesülésének kérdése. A hónapokon keresztül tartó vita során sok-

féle álláspont látott napvilágot, a cikkek írói viszont ritkán vállalták nevükkel együtt a nyilvánosságot. A politikai felhangoktól sem mentes csatározások hangneme talán szolidabb, de szelleme ismerősnek tűnhet a mai olvasónak.

Elsőnek Kováts Elek – a Sport Club új elnöke – fejtette ki véleményét. Őbenne volt hajlandóság az egyesülésre. Egy magát „Némó”-ként jegyző szerző viszont lehetetlennek tartja az egyesülést: *„Szerintem itt a pártkörök állanak egymással szemben s azok dolgoznak.”* – írta. „Anonymus” szerint a Polgári Kör félti az évek során összegyűjtött vagyonát, jól érzi magát a település centrumában lévő épületében. „Hélos” a következőkkel indokolta álláspontját: *„Mert míg a Polgári Kör teljesen önkormányzattal bíró erkölcsi testület, amelynek törekvése oda irányul, hogy tagjainak a mindennapi ... kényelmet és szórakozást szerény eszközökkel és nem sport-szerűen űzött kényszer-mulatságokkal, tehát polgári módon biztosítsa, addig a Sport-Klub teljesen egy nyerészkesedre alapított részvény-társaság uralma és elszámolása alatt álló intézmény.”* Erre a véleményre válaszolt „Kh” a következőkben: *„A Sport Club épen olyan teljes önkormányzattal bíró erkölcsi testület, mint a Polgári Kör, céljai (...) ugyanazok mint a Polgári Körnek. A Sport Club mulatságait nem kényszer úton és sport-szerűen űzi mert hiszen általánosan tudott dolog, hogy a Sport Club maga mulatságokat csak a legkivételesebb esetekben rendez, hanem helyiségeit igenis mulatságok rendezése céljából a különböző egyesületeknek átengedi természetesen díjazásért, mint minden más club a világon.”* Az eddigi írásokat Jáhn Viktor elemzi, aki így fejezi be másfél oldalas írását: *„...a fúzió ellenségeinek még egyszer jobb érzésére apellálok s figyelmükbe ajánlom, hogy bármit is fognak határozni vagy tenni, azon tudatban tegyék, hogy a jövő nemzedék előtt az eszme bukásáért az ódium nem a mi fejünkre, hanem a Polgári Kör fejére fog szállni.”* A szerkesztőség mielőtt lezárta a vitát, még helyt adott Buda Jenő írásának, aki egyik társadalmi irányítója volt Rákosligetnek, mindkét egyesületnek tagja, sőt vezetőségi tagja is volt. Ő azt javasolja, a polgárok tömegesen iratkozzanak be kölcsönösen a két egyesületbe, így szorosabb érintkezésbe, barátságba kerülnek egymással, s ez majd idővel meghozza az egyesülést. A három hónapig tartó vitát ezután befejezték, a két egyesület tovább működött egymás mellett.

Szép ünnepségről tudósított a lap 1913. március 16-án. A cikk Lautner (Csertyó) Gyula karnagy és Harsányi Pál református lelkész részvételét és Fehlinger Juliska, valamint Zádor Lajos tanulók szereplését emelte ki.

1914. január 3-án az Önkéntes Tűzoltó Testület 5 éves fennállását ünnepelte a Polgári Körrel együtt egy jól sikerült „Thea-estély” keretében.

Június 13-án 60 személyes társasvacsorát rendeztek a Körben, a vacsorát hajnalig tartó tánc követte.

A Rákosvidéki Hírlap 1916. február 13-i számából megtudhatjuk, hogy a Polgári Kör hangversenyének bevételét a hadbavonultak családjai között osztották szét. (A műsorban többek között fellépett Rédei Rózsika, Goldmann Olga, Wandra Katus, Stümböck Mici.)

A március 26-án megtartott tisztújítás során a Polgári Kör elnöke Maderspach Ferenc gyógyszerész lett.

Az I. világháború utáni szélsőséges időkben is megvolt a Polgári Kör szerepe és helye a lakosság életében.

A megalakult Szociáldemokrata Párt itt tartotta rendszeresen gyűléseit, értekezleteit. Amikor pedig a Vörös Hadsereg szervezésére került sor, a ligetieket itt sorozták.

De a korabeli kultúra is helyet kapott az intézmény falai között. Példát erre a „Budapest és környéke” című lapban olvashattunk. (A lap Rákoscsabán jelent meg, a kommün ideje alatt „Szovjet” címen. A gödöllői járás hivatalos baloldali lapja volt.) *„Igen szép tudományos felolvasást tartott Kürschner Jakab elvtársunk a rákosligeti szociáldemokrata pártszervezet tagjainak január 5-én a Polgári Körben: Rámutatott az utóbbi időben mindinkább tért hódító kommunista agitáció káros voltára. Kifejtette, hogy a szociáldemokrata párt és a kommunisták között elvekben nem, taktikailag azonban rendkívül fontos különbség van. Főleg a megvalósítás tempójának kérdésében. A mi kommunistáink az orosz bolsevik példára akarnak dolgozni. Ugyanazokat a hibákat is el akarják követni amit ők elkövettek. Ők Tanácsköztársaságot és a proletár diktatúrát akarják... Mi pedig azt mondjuk, hogy elég volt már a vérontásból, és mivel tisztában vagyunk avval, hogy a kommunizmusnak mint új társadalmi rendnek nincsenek meg a kellő előfeltételei, tehát egyelőre meg sem valósítható.”*

A proletárdiktatúra bukása után a megszálló román egységek tisztikara a Polgári Körbe szállásolta be magát. Ők még táncos rendezvény szervezésére is felkérték a Kör vezetőségét.

Kulturális élet a Polgári Körben a két világháború között.

A helyi sajtó nem újult meg a háborút követő esztendőkhöz. Így a két világháború közötti idők eseményeit a regionális lapokból és a Gyűjteményben található meghívókból lehet nyomon követni.

1920. június 4-én trianoni gyászünnepély volt a Polgári Körben. „Az ország testét szétmetélték s a maradékot koldusként állították Európa kapujába.”

1923-ban záró közgyűlést tartott a Munkás Otthon Házépítő Szövetkezet. Letelt a 26 esztendő és a munkásházak az alapító tagság tulajdonába jutottak véglegesen.

*A „Nagymama” című előadás szereplői 1925-ben
Rendezte: Frei Endre Főszereplő: Steidl Gyuláné (középen)*

1925. novemberében jött létre a Polgári Körben a Rákosligei Zenekar Egyesület, melynek célja a klasszikus zene népszerűsítése volt. Az Egyesület elnökének Dörner Lajost választották.

1926. december 6-án „Jól sikerült hazafias ünnepélyt” rendeztek a Polgári Körben,... „Horthy kormányzó nevenapja alkalmából”. A műsorban szerepelt többek között Szabó Kálmán, aki Kiss Menyhért „Horthy” című versét szavalta el. Az ünnepi beszédet dr. Sárkány Loránd iskola igazgató tartotta, majd Komár Lajos zenekarának kíséretével Simek Lajos énekelt irredata dalokat.

Az „Obsitos” előadás szereplői 1925-ben

A következő évben, 1929-ben olvashatjuk hogy a rákosligeti Nőegylet és Dalkör folyó évi február hó 10-én, délután 5 órakor, a Polgári Kör nagytermében sikeres műsoros teadélutánt rendezett. „Baksa Jánosné Czobor Károly zongorakíséréte mellett elénekelt magyar dalai valósággal elragadták a közönséget, éppen úgy Altziebler Pál és Kottász Ferenc hegedű duettje (... és) Vajdáné Takácsy Ilusnak Schauschek Tily zongorakíséréte mellett előadott kedves dalai...”.

A Rákosligeti zenekar 1937. január. Karmester: Placskó István

1930. február 8-án a rákosligeti 264. sz. Hunyadi János cserkészcsapat rendezett cserkészestélyt a Polgári Körben. A tánchoz Villás Laci zenekara szolgáltatva a muzsikát. Bálkirálynőnek Than Máriát választotta a közönség. *„Nagy tetszést aratott a helybeli Farkas László villamossági vállalata, midőn új típusú Blaupunkt dinamikus hangszóróval – kitűnő gramofon-zenét szolgáltatott, és hordozható akkumulátoros áramfejlesztőjével világította a termeket, mivel kb. éjjélig nem volt világítás az egész községben.”*

Novemberben a mise után a Föderatio Emericana Nemorosa korporáció tartotta Szent Imre ünnepségét a Polgári Körben. A műsorban szerepeltek többek között ifj. Perényi Rudolf, Szabó Ilonka, ifj. Gregor József.

A két világháború között egyszer sikerült a rákoshegyieknek néhány hónapig megjelentetni helyi újságot Rákoshegyi Szemle, illetve Rákosvidéki Szemle címen. Innen szerezhetünk tudomást arról, hogy a soron következő tisztújítás alkalmával Lautner (Csertyó) Gyula lett a Polgári Kör új vezetője. Június 21-én már politikai gyűlés is volt a Kör udvarán, ahol dr. Szűcs István államtitkár és dr. Hencz Lajos egységpárti képviselők mondták el programbeszédüket.

Idézetek a korszak néhány meghívójából:

1937. május 9-én a Katolikus Nővédő Egyesület „Buzavirág” tea-estélyt rendezett. A bevételt a sokgyerekes anyák megsegítésére fordították. A fellépők között volt vidám monológjával Hargitai Béláné, (1906-ban Török Sári). A táncokat Jeszenszky Anna polgári iskolai tanárnő tanította be.

1940. június 28-án Fék Ödönné, Schauschek Klotild zeneiskolájának növendékei rendezték nyilvános vizsgahangversenyüket a Polgári Kör nagytermében.

A Katolikus Nővédők 1941 februárjában farsangi táncestélyt tartottak. Szeptember 9-én a „MOVE Rákosligeti T.S.E. Dalos-szakosztálya” 40 éves jubileumi hangversenyt rendezett. Karnagyként közreműködött Sztattinger Alfréd és Placskó István. Természetesen a hangversenyt reggelig tartó tánc követte.

A Polgári Kör megszűnése, küzdelem az intézmény fennmaradásáért.

A háború ezt a kis községet sem kerülte el. 1944-ben az egész épület a „Mercur” hadianyagraktára volt. 1945. október 7-én pedig ide jöttek szavazni a II. számú körzet lakói, és megválasztották az új képviselőtestület tagjait. A szavazatszedő bizottság elnöke Magasvári Károly volt.

A háborút követő időszakból sajnos igen kevés anyag van a Gyűjteményben.

1947. május 25-én a rákosligeti Kisgazda Párt Női Szervezetének rendezésében a Demokrata Körben (ez lett a Polgári Kör új hivatalos neve) előadták Harsányi Zsolt: Bolond Ásvayné című színjátékát.

1948-tól KÖZÉRT Kultúrotthonként említik a volt Polgári Kört az adatközlők.

Igen érdekes dokumentumot őriz a Gyűjtemény 1955-ből. Egy meghívó fénymásolatáról van szó. „A magyar - szovjet társaság XVII. kerületi elnöksége és művészeti szakosztálya meghívja Önt 1955. november hó 13-án, vasárnap este 6 órakor Rákosligeten a KÖZÉRT Kultúrotthonban (Hősök tere) tartandó Bartók Béla emlékünnepeyre. Ünnepi megemlékezést mond: Kardos Piroska is, továbbá Mattanovics Lujza, aki verseket mond, Fék Ödönné (Schauschek Klotild) pedig mint zongorakísérő.

Ide kívánczik egy személyes élményem is. 1954 tavaszán a két rákosligeti általános iskola növendékeiből összeválogatott csoport előadta Móricz Zsigmond „Légy jó mindhalálig” című regényének dramatizált változatát. Ekkor voltam hetedikes, nagy élmény volt számomra, hogy én játszhattam a darabban az igazgató szerepét. (Akkor nem gondoltam, hogy majd 50 évvel később magam is iskola igazgatóhelyettesként fogok nyugdíjba menni)

1960-ban az intézmény neve Dózsa György Művelődési Otthon, amely a XVII. kerület központi művelődési intézménye volt ekkor. (Sajnos az elnevezés időpontjára nincs adat.) Keretei között működött a Bartók Béla Gyermekkórus és a Liszt Ferenc vegyeskórus, mely 1959. októberében alakult.

Még ez év augusztus 14-én Rákosmenti Dalostalálkozót szervezett az intézmény, melyen 10 fővárosi énekkar szerepelt. A hangverseny után tánc éjfélig – hirdette a tiszteletjegy, melyen az intézmény igazgatójaként Szendrei Gyula neve van feltüntetve.

A következő évben, 1961. december 17-én Liszt–Bartók emlékestre invitál a meghívó. A hangverseny színhelye a Dózsa György Művelődési Otthon, Rákosliget, Hősök tere 3. A közreműködők között van Fék Ödönné (Schauschek Klotild) zongoratanárnő, Radnay György operaénekes, és a Liszt Ferenc Vegyeskar, melyet Rázga József vezényelt. A meghívón igazgatóként Bohács Jenő szerepel.

A Gyűjtemény őrizi a Művelődési Otthon Bohács Jenő igazgató által – 1961. szeptember 1. és 1962. augusztus 31. közötti időszakra írt – munkatervét. Az alábbiakban ebből mutatok be néhány részletet.

Az öntevékeny művészeti csoportok között találjuk a Rákosmenti Népi-együttes táncs csoportját. Létszámuk 22 fő, terveik: 3 páros tánc, 2 leánytánc, egy legénytánc, egy bálnyitó keringő és egy palotás betanulása. Részt vesznek a KISZ kulturális seregszemlén. A vegyeskar létszámát 60 főre kívánták fel-emelni (ekkor lettem én is 2 évre énekkari tag). Terveznek 3 önálló hangversenyt, egy közös estet a szimfonikus zenekarral, valamint hangverseny látogatásokat. A gyermekkórus létszámát 70 főre szeretnék felemelni, innen utánpótlást kinevelni a felnőtt kórus számára. A szimfonikusok 22-en vannak, kéthavonta koncerteznek. (A zenekar 1946-ban alakult Rákoshegyen, 1959 óta működnek Rákosligeten.) 1962 februárjában szeretnék létrehozni a Balassi Bálint irodalmi színpadot és egy színjátszó csoportot. A rendezvénytervezetben szerepel a Dózsa Szabadtéri Színpadra tervezett műsor is. Ez a színpad a Feriegyi úton volt a Szakorvosi Rendelőintézet helyén. Személyes élményem a színpaddal kapcsolatban, hogy bemutattuk Hervé: Nebáncsvirág című darabját. Az énekkari betéteket a Liszt Ferenc vegyeskar énekelte, több fővárosi művész is szerepelt a darabban, Radnay Györgyre határozottan emlékszem.

1962. január 28-án mutatkozik be a kerületi szimfonikus zenekar „A romantikus zene gyöngyszemei” címmel tartott hangversenyen. Március 25-re „Örökszép melódiák” címmel hangversenyt tervez az Otthon, helyi fellépőkkel. Többek között szerepelt Poór Róbert, Gregor József és a vegyeskar.

Másik érdekes dokumentum egy „Népművelési értesítő, a XVII. ker. Tanács VB: népművelési osztályának módszertani levele” elnevezésű stencilezett kiadvány 1962 augusztusából. Főleg az augusztus 20-i alkotmány ünnephez ad ötleteket, illetve közli a kétnapos rendezvények színhelyeit, műsorait. A Dózsa szabadtéri színpadon augusztusban felléptek Bilicsi Tivadar, Toldi Mária, Németh Mária, Rozsos István, Bitskei Tibor, Zárai Márta, Vámosi János, Kovács Erzsébet stb. A tájékoztatóban már olvashatunk az épülőfélben lévő új központi kultúrházról, a Dózsa Művelődési Központról, melyet 1962. december közepén adtak át rendeltetésének.

A művelődési lehetőségek szűkülése Rákosligeten

Az új művelődési centrum beindulása után a hajdani Polgári Kör művelődési klub besorolást nyert Rákosligeti Művelődési Klub néven.

A Gyűjteményben megtalálható a központi intézmény programfüzeteinek 90%-a. Ezek segítségével lehet valamilyen képet alkotni a következő 30 esztendő eseményeiről.

A leghosszabb ideig működött a képzőművész barátok köre. Vezetői sokat tettek a vizuális kultúra iránti fogékonyságra nevelésért, rengeteg rákosligeti és kerületi művész mutatkozott be a Klub falai között, sok fiatal indítottak pályájukra a szakkörvezetők. A hatvanas évek „szereplői”: Czimra Gyula, Bóna Kovács Károly, dr. Domonkos Imre, Tóth Tibor.

Tevékenységük rövid összefoglalójául idézzük a Kör 40. évfordulójára – a Csekovszky Árpád Művelődési Házban 2002. április 17-én rendezett kiállítás megnyitóbeszédének szerkesztett, rövidített változatát.

A nyitóbeszédet Parrag Emil festőművész, a Rákosligeti Polgári Kör elnöke tartotta.

Negyven éve alakult meg a Művészetbarátok Köre

1962 májusában alakult meg a Rákosligeti Művészetbarátok Köre azzal céllal, hogy kiállításokat, ankétokat rendezzen a hazai képzőművészeti élet anyagából...

A művészeken kívül sok képzőművészetet kedvelő ember jött össze rendszeresen a bemutatókon. Tóth Tibor szervezte és vezette le az összejöveleteket, ahol mindig pezsgő viták, eszmecserék is folytak...

Erre az időre esett a modern törekvések indulása, esetenként kiteljesedése is...

Nagyon sok művész itt, Rákosligeten mutatkozhatott be először önálló kiállítási anyaggal... A sokféleséget jól mutatják a következő nevek: Czimra Gyula, Laborcz Ferenc, Csekovszky Árpád, Csáji Attila, Korga György, Illés Árpád, Bényi László..

A rendezvényeket, amelyeken átlagosan 80-100 érdeklődő volt, a Dózsa Művelődési Ház finanszírozta. Nyolc éven keresztül probléma nélkül folytak a bemutatók...

1970 körül... a Dózsa Művelődési Ház igazgatója felmondott, illetve nem hosszabbította meg Tóth Tibor klubvezetői megbízatását, s ezzel a Művészetbarát Kör tevékenységét megszüntette...

A Művészetbarátok Körének és Tóth Tibornak nagy érdeme ennek a nyolc évnek tevékenysége, amely nagyban hozzájárult ahhoz, hogy mind a XVII. kerületiek, mind az egész országból idelátogatók megismerhették az akkori magyar képzőművészet jelentős részét.

Másik eredményes csoport a szimfonikus együttes volt, mely Honti János karnagy irányítása alatt, néha kisebb szünetek mellett működött és szerepelt ebben a 30 évben.

*A Rákosligeti Kamara Zenekar a 90-es években
Zenekarvezető: Honti János (középen)*

Ugyancsak hosszú életű és eredményes volt a kertbarátok körének működése. Ez az adott környezetben teljesen érthető volt, hiszen a kerület családi házaz település – zömmel még most is –, ahol a kertek használatához mindenkor elkelték a szaktanácsok. Ilyen körök működtek valamennyi kerületrészben.

A hatvanas években sikere volt még a különböző ismeretterjesztő sorozatoknak, a működő irodalmi színpadnak. Szerveztek tánczenekart, citera zenekart, melyek néhány évig sikerrel működtek. Ekkor még színpadi rendezvényekre is viszonylag gyakran került sor.

Természetesen az aktuális állami, politikai ünnepek megtartása is a Klubban történt, egyre többször szerepeltek a helyi iskolák gyermekei, a kerület úttörői is.

A fiatal korosztályt diák klubok szervezésével próbálja az intézmény megcélózni a 60-as évek vége felé. Iskolába kihelyezett előadások, foglalkozások színesítik a klubok palettáját. Ez az a korszak hazánk kulturális életében, amikor a klubfoglalkozás divattá válik. Az iskolákban a szakkörök helyett is ez terjed el, külön klubos igazgatóhelyettesek irányítják a munkát. Tapasztalatom szerint a klub kötetlenebb, mint egy szakkör, nem is tudta a gyerekeket úgy lekötöni. Ezekben az években találkozhattunk sokat Szöllősi Nagy András-

sal, aki több száz diájának felhasználásával érdekes előadásokat tartott a Művelődési Klubban, kicsiknek, nagyoknak egyaránt.

Rövid ideig működött német nyelvű óvodai foglalkoztatás is, próbálkoztak balettel is, bábozással is.

A 70-es évek programfüzeteinél már észrevehető a „hullámzások”. Ősztől tavaszig viszonylag bő a kínálat, több színvonalas eseményről is hírt kaphatunk, de a nyári „üborkaszezonok” egyre hosszabbak lesznek.

1972-ben jelent meg a Rákosmenti Híradó másodszor, most már nyomdai eljárással. Az I. évfolyam 2. számában Bradics János mutatta be a képzőművész szakkört. A kör ekkor Nagy János tanár vezetésével működött, a részvétel nem volt korhoz kötve, az általános iskolástól kezdve a 40 év feletti felnőttig bárki részt vehetett a foglalkozásokon. Néhány név a 16 fős csoportból: Mizsei László, Bódi István, Ádám Marika, Rózsahegyi Margit. Néhány kiállítási meghívó ebből az időből mutatja, kiket ismerhettek meg a művészet barátai. 1972 májusában Demjén Attila festőművész, novemberben Csekovszky Árpád keramikus művész alkotásait láthatták a Klubban.

A következő év februárjában Laborcz Ferenc szobrász, márciusában Csikós András festő, novemberében Nádas József festő és decemberben Laborcz Mónika keramikus művei szerepeltek a kiállításokon.

Ráža József karnagy gratulál Szabó Istvánnak 1973-ban

1973-ban egy tüzelőanyag tároló épült az intézmény udvarán. A Klub nagytermét az általános iskola tornateremként használja, bordásfalakat szereltek fel körbe a terem falára (ez egy 1976-ból való Rákosmenti Híradó fotóján is látható), a színpadot is lebontották, befalazták. Ezen kívül pártiroda és óvoda is működik az épületben.

A nyolcvanas évektől kezdve egyre gyakrabban fordul elő, hogy a kerület művelődési programjait ismertető kiadványban nem szerepel a Rákosligeti Művelődési Klub. Jobbára csak a fentebb leírt állandó csoportokat említi meg a füzet, mégis – még ennek a időszaknak is – vannak eredményes kezdeményezései. Újdonság a bélyeggyűjtők köre, mely ma is működik. Tartósnak mutatkozott a nyugdíjasok klubja is, mely valamennyi kerületi művelődési intézményben megalakult. Ásó István néptánc tanításával próbálkozik, sőt még vívásoktatást is hirdet a programfüzet.

Fővárosszerte jellemző tevékenységi forma a tematikus napközis tábor. A ligeti Klub néptánc szakköre nyári tábort szervezett 1986-ban az érdeklődőknek. A tábor vezetője Ádám Józsefné, szakmai vezetője pedig Plankné Császár Ágnes voltak. A tábor 10 napja alatt reggel 8 órától este ötig elméleti foglalkozások, sport, kirándulás várta a gyerekeket. 1987-ben Baksa Brigitta szervezte a táborot, mely szintén érdekes élményeket adott a résztvevő gyerekeknek.

Az intézmény neve 1988-ban Művelődési Közösségek Háza lett.

Az egykori Polgári Kör – a későbbi Rákosligeti Művelődési Klub – épülete fokozatosan romlásnak indult: az 1965-ös külső tatarozást és tetőjavítást, valamint az 1967-es részleges fűtésjavítást követően érdemleges karbantartási munkák nem történtek. A nyolcvanas évek vége felé már le is akarták bontani az épületet.

Alapvető változás 1991-ben indult meg.

(Dr. Dombóvári Antal)

A legújabb kor – 1991–1995 – az újjászületés

A rendszerváltás után a XVII. kerület első Önkormányzati Képviselőtestülete megvizsgálta a kerület közművelődésének helyzetét, és gyökeresen új, példamutató koncepciót alkotott, és annak megfelelő határozatot hozott.

A koncepció lényege:

A XVII. kerületen belül a különböző volt községek, régiók sajátos települési arculattal, lakossági rétegösszetétellel, kulturális adottságokkal, lehetősé-

gekkel, igényekkel rendelkeznek. A kulturális hátrányok csökkentése és a művelődési igények kielégítése érdekében – hosszútávon – el kell érni, hogy minden településen, régióban legyen önálló közművelődési intézmény, közösségi ház.

A megvalósítás első lépése volt a már meglévő, de akkor rosszul működő, elhanyagolt három közművelődési intézmény: a Dózsa Művelődési Ház, a Rákoskerti és a Rákosligeti Művelődési Klub viszonyainak rendezése.

Az Önkormányzat a Dózsa Művelődési Ház élére új igazgatót nevezett ki Martonosiné Orosz Márta személyében, és új munkatársi gárda kialakításának lehetőségét biztosította. A másik két kis intézményt leválasztotta a Dózsáról, szakmai önállóságot adott nekik, élükre vezetőt nevezett ki, valamint megteremtette a működés személyi és tárgyi feltételeit. A Rákoskerti Művelődési Klub vezetőjéül Gácsik Miklóst, a rákosligeti ház (újabb nevén Rákosligeti Községi Ház) élére pedig személyemet, Prém Jánost nevezte ki igazgatónak 1991. augusztus 1-től.

Új igazgatóként első dolgom volt társakat, munkatársakat keresni a várható nagy feladatokhoz. A válogatás alapelve röviden összefoglalható: helyismeret, szakmai tudás, kapcsolatteremtő képesség és kapcsolatrendszer. Úgy véltem, a négyfős társulatba kellenek olyan kollégák, akik helyismerettel, helyi kapcsolatrendszerrel rendelkeznek, olyanok, akiknek speciális szaktudása (népművelő, pénzügy) és széleskörű szakmai kapcsolatrendszere van.

A toborzás két héten belül eredményes lett. Továbbra is az intézményben maradt Akócsi Lászlóné Julika, a régi takarító – akire sokkal inkább a „mindenes” jelző illett – takarított, kinyitott, ha program volt, és bezárt, ha vége lett a rendezvénynek. Jó emberi kapcsolatainak voltak magánszemélyekkel és intézményekkel, információs volt és programügyeletes.

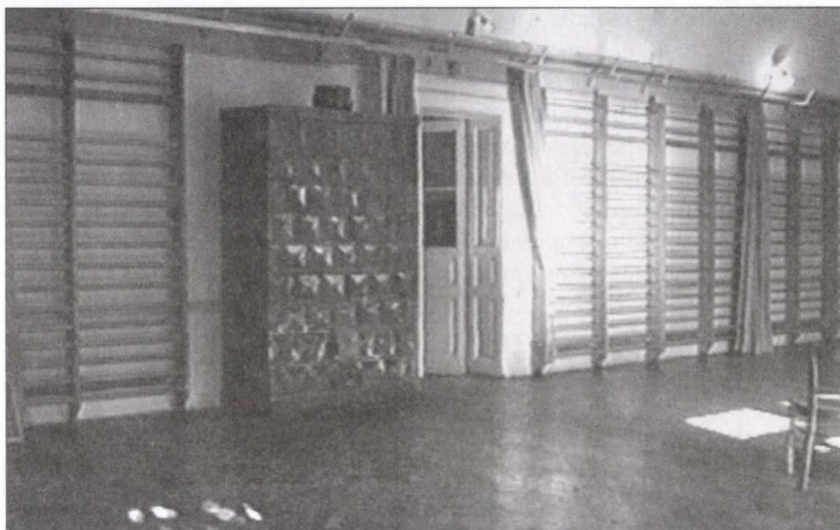
A gondnoki állás betöltése egyedi történet. Az igazgatói posztra kiírt pályázatra jelentkezett Asztalos Miklós helyi lakos is, aki ismerte és szerette Rákosligetet, és akit sokan ismertek és szerettek Rákosligeten. Lelkes, kulturált, műszaki érzékkel és tudással megáldott ember. Pályázatát azonban nem fogadták el közművelődési szakmai végzettség és gyakorlat hiánya miatt. Ezért nem sértődött meg, hanem az általam kezdeményezett rövid beszélgetés után elvállalta a gondnoki teendőket. Számára az volt a fontos, hogy hasznára legyen a háznak és a településnek.

A népművelő álláshelyre Tölg Molnár Gábor került, akire fővárosi kollégák hívták fel a figyelmet. Vezetett ifjúsági klubot, volt művelődési házi népművelő, dolgozott vállalkozásban, értett az irodalomhoz és a képzőművészethez,

jó kapcsolatteremtő képességgel rendelkezett. Az intézmény programszerkezetének kialakítása neki köszönhető.

A pénzügyi előadó, Mádi Zoltánné Éva egy másik szomszédos kerületből érkezett megfelelő szakmai végzettséggel és gyakorlattal.

Együtt volt tehát az alapító – új honfoglaló – team, amely napok alatt lelkes munkatársi-baráti társasággá szerveződött. A beázott, málladozó vakolatú boltíves nagyteremben állva mindannyiunknak az a kérdés motoszkált a fejében, hol lehet elkezdeni a dolgokat ebben a romhalmazban?

A „romos” nagyterem 1991-ben

A házban akkor – 1991. augusztusában-szeptemberében öt program működött: a Farczádi Béláné Icuka vezette asszonyok klubja hetenként egyszer, a karate tanfolyam Makkai János vezetésével hetenként kétszer, vonós kamarazenekar Honti János vezényletével hetenként egyszer, bélyeggyűjtők köre Csordás József szervezésével havonta egyszer, valamint Blaskovics Kálmán irányításával a kertbarát kör. (Az ötből négy program megmaradt mind a mai napig, csak a vezetők változtak.) Ezen kívül a Hősök terei Általános Iskola minden nap délelőttönként tornateremnek használta a színháztermet, melynek falára bordásfalat szereltek.

A későbbi oktató teremben nyomdagép működött, amely a három közművelődési intézmény tulajdonában állt. A többi helyiségben elhasználódott, ócska, penészes bútorok, füstölgő cserépkályhák, csöpögő vízvezetékek, omladozó vakolatok, porló parketták voltak. A mosdók-vécék használhatatlanok, technika semmi.

Szeptember lévén – az új idényben tehát új programokat kellett volna beindítani, ezzel párhuzamosan a minimális működési feltételeket megteremteni, a fejlesztéshez bevételt termelni, melyhez azonban programok és fizetőképes vendégek kellenének.... Igazi csapdahelyzet volt.

Ekkor valaki azt mondta nekünk, alapítóknak: „...meg fogtok bukni...” Ettől nem megijedtünk, hanem dühbe gurultunk, és valami nagy-nagy és bátor bizonyítási vágy lett úrrá rajtunk, amely szakmaszeretettel, munkamániával és településszeretettel párosult. (Érdekes módon ez a szellemiség a későbbi személyi változások ellenére a mai napig megmaradt.)

Augusztus és december között, alig három-négy hónap alatt sikerült megteremteni a minimális működési feltételeket: új mosdók és a büfé kialakításával, a kistermek tisztasági festésével, a nagyterem függönyözésével és megvilágításával, a különböző társintézményektől szerzett és kapott bútorokkal. Megtörtént a fűtés, az elektromos hálózat és a vízrendszer részleges korszerűsítése.

Az újjáépítésben mindenki segített: az Önkormányzat pénzzel, a kivitelezők lelkiismeretes, gyors munkával, a környékbeliek és a ház dolgozói a két kezükkel.

1991. december 7-én szombaton, egész napos családi rendezvénysorozattal – játszóház, gyermekműsor, Old Boys együttes – megnyílt a Rákosligeti Községi Ház.

Az alapítók, megismerve a helyet, a környezetet, annak történetét, a meglévő és a látens igényeket, megfogalmazták alapelveiket.

„A Községi Ház a kultúrát, a közművelődést szélesan értelmezi, nem szűkítve le a művészetekre és az ünnepi kultúrára. Beletartozik a mindennapi kultúra, az emberek életformája és napi igényeik. Mivel a településrészen nincs más komplex kultúráközvetítő lehetőség, a Községi Ház minden humanista kezdeményezésre nyitott, pártállásra, etnikai hovatartozásra való tekintet nélkül.

Az elsődleges cél – a településrészen élő emberek kulturális hátrányainak csökkentése, az ellátatlanság enyhítése – érdekében a Községi Ház két alapvető funkciót lát el: közösségi és kulturális szolgáltató funkciót.

A közösségi funkción belül alapvető feladat a társas kapcsolatok létrehozása. Ez azt jelenti, hogy az intézmény lehetőséget ad közösségek, kiscsoportok,

egyesületek, baráti társaságok, érdeklődési körök alakulására, működésére, és maga is kezdeményez ilyeneket.

A kulturális szolgáltató funkció a családok kulturális, mentális segítségét, a praktikus ismeretek terjesztését, a művészeti tevékenységi formák, rendezvények szervezését, a szórakozási igények kielégítését jelenti.

A kettős funkciónak megfelelő tevékenységszerkezetet oly módon kell kialakítani, hogy a különböző tevékenységi formák megfeleljenek a lakosság igényeinek, annak kultúrájából induljanak ki, és kiegészítsék egymást.”

Az intézmény küldetésének – alapítói – megfogalmazása később két fontos és aktuális mondatral egészült ki: „A Községi Ház pártoktól független, politikailag és ideológiailag semleges önkormányzati közintézmény. A demokratikus pártokhoz való viszonya: az egyenlő mértékű távolságtartás és együttműködési készség.”

Az épület 1995-ben – mint RÁKOSLIGETI KÖZÖSSÉGI HÁZ

Az első évek legfontosabb teendője volt megismertetni, elfogadtatni, megszerettetni a házat a környezettel. Elsősorban az emberek reagálásaira, igényeire, kezdeményezéseire figyeltünk, és közben figyelemfelhívó gesztusokat tettünk. Mondhatnánk kettős kötésben élt a Ház; egyrészt befogadta és támogatta a környezetéből érkező kezdeményezéseket, másrészt maga is kezdeményezett.

Például megjelent Cserey Mihály és Strenner Jenő azzal a kérdéssel, hogy „...lehet-e itt kérem sakkozni....?” Igen lehet, volt a válasz. Azóta a sakk-körből egyesület lett, és a Budapest Bajnokságon is rendszeresen szerepel. Máskor az egyik hölgy látogató vetette fel, hogy női torna meg balett kellene, és neki van egy balett táncos ismerőse, aki ezeket vezetni tudná. Mai napig működnek a tanfolyamok, az ajánlott Krajcz Judit vezetésével.

*A SAKK Egyesület.
A háttérben gyermekrajz kiállítás.*

Fiatalok egy nagyobb csoportja minden este a Hősök terei parkban csődült össze „dumálni”, „hülyülni”. A ház munkatársai kimentek hozzájuk, és egy hosszú beszélgetés után rávették őket arra, hogy együtt alakítsanak egy ifjúsági klubot. Ez is sikerült. A klubból később egy asztalitenisz egyesület és egy rock-blues klub nőtt ki. Évek óta több mint száz fiatalnak ad a klub programjaival, személyiségfejlesztő táborával, vetítéseivel, beszélgetéseivel közösségi élményt. Életre szóló barátságok, házasságok, baráti társaságok jöttek így létre.

A településrészen számtalan kitűnő művész munkálkodik. Egyik nap Csekovszky Árpád keramikus, Parrag Emil festőművész valamint Ács József szobrászművész megjelent a Házban, és halkan beszélgettek, hogy ezeket ide, azokat meg oda lehetne tenni. Kérdésemre, hogy miben segíthetek,

Csekovszky Árpád azt válaszolta, hogy kiállításokat kellene szervezni, mert itt működött régen egy művészetbarát kör, és ma is van rá igény. „Itt kiállításokat?” – kérdeztem vissza, „a nagyterem a bordásfalak miatt alkalmatlan, a többi terem meg kicsi”. „Nem baj, majd akkor kicsi kiállításokat szervezünk” – válaszolták mindhárman. Később valóban sok színvonalas kamara kiállítást szervezett a Polgári Kör és a Közösségi Ház közösen. Az intézmény ezt fejlesztette tovább, és létrehozta a Művészeti Szalon-t, amely a képzőművészet, a pódiumművészet, valamint a társasági lét egy sajátos formája lett.

*Fotóművészeti kiállítás – az 1990-es évek közepén.
Balról jobbra: Prém János, Dombóvári Csaba, Parrag Emil,
Dobai Tivadar, Nagy Ottó*

Lisányi Endre tanár, képzőművész és ifj. Ács József költő – valamint barátaik megalakították a „Hétfői Csoportot”, amely képzőművészettel és irodalommal foglalkozott.

Jécsy Ágnes természetgyógyász életmód és természetgyógyászati klubot alakított, amelynek a ház adta a „Csillagpatika” nevet. Egy rákosligeti pedagógus – Szeifner Judit – gyermek színjátszócsoporthoz vezetett. Szöllősi Nagy András tanár ötlete nyomán diavetítéses előadássorozatok kezdődtek a XVII. kerületről és a nagyvilágról.

A fellendülés időszakában – 1991–1994 között – a Közösségi Ház is számtalan dolgot kezdeményezett, amelyek a tevékenység állandó részei maradtak.

Az intézmény kezdeményezésére, valamint dr. Dombóvári Antal és mások segítségével létrejött a Rákosligei Asztaltársaság. Dr. Dombóvári Antal tanár és helytörténész ettől kezdve a ház barátja, segítője lett. Ő a múltól mindent tud, és ez a tudás a jelenben és a jövő számára is hasznosítható. Az Asztaltársaságból 1992. novemberében megalakult a Csaba-Ligei Polgári Kör, melynek első elnöke Hoffmann Lászlóné Rákoscaba-útelepi polgár lett. Azért Csaba-Ligei a Polgári Kör, mert a két település összenőtt, gondjaik is hasonlítottak egymásra, valamint valamennyien a Rákosligei Közösségi Házba jártak. A minta a régi, századfordulós rákosligei Polgári Kör volt. Az elnöki teendőket 1994-ben Csekovszky Árpád keramikus, majd lemondása után 1995-ben Parrag Emil festőművész látta el.

A Csaba-Ligei Polgári Kör 1995-ben kettévált: egyrészt Rákoscaba Útelepért Egyesület-re Révész Szilárd, később Dömötörné dr. Sági Ágnes elnöklétével, másrészt: Rákosligei Polgári Kör-re, Parrag Emil elnöklétével. Mindkét civilszervezet jól együttműködött az intézmény vezetésével. Számtalan sikeres közös rendezvénynek örülhettek a települések lakói. A szétválás után Parrag Emil szerepe megnőtt Rákosligeten. Annak ellenére, hogy kemény, szigorú stílusa nem mindenkinek tetszett, neki köszönhető a Rákosligei Polgári Kör léte. Voltak időszakok, amikor egymaga végezte a szervezés teendőit. A Közösségi Ház vezetésével napi baráti kapcsolatot alakított ki. Legaktívabb segítői voltak: Asztalos Miklós a ház munkatársa, Ács József szobrászművész, Kovács István tanár, Szűcs László építészmérnök.

A polgári kör tagjai. (1995)

Parrag Emil, Bényi László festőművészek, Márk Tivadar jelmeztervező és Csekovszky Árpád keramikus.

A ház indította el a családi tanácsadó és információ szolgálatot, a praktikus ismereteket és felüdülést adó (rekreációs) tanfolyamokat, a szórakoztató rendezvényeket, köztük a szombat esti táncpartit, amely 1995-ben érte el népszerűségének csúcspontját, amikor a közkedvelt Funny Family zenekar játszott Martonosi György jazzdobos vezetésével. A ház kezdeményezésére új – később hagyománnyá váló – tevékenységi formák születtek: 1992. május 23-án került megrendezésre az első majális, 1993. szeptemberében az első Újtelepi Vígság, amelyből később kifejlődött a Rákoscaba Újtelepi Napok – a művészetek napjával és a vidámság napjával.

1993-ban került megrendezésre az első Rákosligeti Művészeti Napok. Ezt követően minden évben március 15-e – a nemzeti ünnep – előtti héten, annak jegyében szerveződik: kiállításokkal, pódiumestekkel, kerekasztal beszélgetésekkel. A színpadon a helyi előadók, a RÁZENE Fűvőszeneke Dely Csaba és Szabó István vezetésével, a Liget Kamarazeneke Hlács Gusztáv vezényletével, a Rotunda Énekegyüttes, az országos híru rákosligeti művészek, Gregor József és Pápai Erika, és más népszerű hazai sztárok pld. Haumann Péter, Mácsai Pál, Bálint András, Vitai Ildikó, Mucsi Sándor, Bródi János, a Muzsikás együttes, a Kaláka együttes léptek fel.

A Szeifertné Csetényi Nikó – tanár és meseíró – által vezetett rákoskerti Ascher Oszkár Színpad előadásainak („Tóték”, „Vőlegény”, „Jó estét nyár, jó estét szerelem”...) bemutatása is hagyomány lett:

A kezdeményezett tevékenységi formák, programok közül sok minden nem sikerült, vagy csak időlegesen működött. Például a szakkörök közül a gobelin, a szövő, a rajz és a báb. Sikeresnek ígérkezett a szabás-varrás és a nyelvtanfolyam, valamint a nőknek-nőkért előadássorozat, mégsem vonzott kellő számú érdeklődőt. Előfordult, hogy színházi jellegű előadások, pódiumestek is kudarcot hoztak.

Nem minden siker és kudarc mögött lehet „tudományosan”, szakmailag kimutatható okot találni. Számtalanszor előfordult, hogy lakossági kezdeményezés is kudarcba fulladt.

Az első években a környezet, a potenciális közönség reagálását a hitetlenség és a segítőkészség egyszerre jellemezte. Egyfelől fiatalok és felnőttek festették az ablakokat, ajtókat, hordták a sítet a pincéből és a rossz bútorokat, rendezték az udvart. Ugyanakkor a meghirdetett programokra bizalmatlanul szállingóztak a vendégek. Meglepetten nézték a színvonalas rendezvényeket és az egyre otthonosabbá váló termeket. Évek kellettek ahhoz, hogy mindenki elhiggye, új időszak kezdődött a Községi Ház életében.

Az intézmény vezetése, hogy a pozitív folyamatokat felgyorsítsa, megteremtette a ház arculatát kifejező emblémát – az Asztalos család tervei alapján – és az újság formájú programfüzetet. Először Ligeti Sorok, majd Csaba-Ligeti Sorok, később Ajánló címmel.

A háznak szerencséje is volt. Segítő, megértő, támogató társadalmi környezet vette körül, és ezen a helyi, valamint a szélesebb kerületi környezet egyaránt értendő. Például Illyés Lajos, Kovács Ervin, Kubinyi Ákos, Kallik László mint helyi vállalkozók a felújításban, Kristóff Zoltán mint állandó szponzor a pénzügyi nehézségek megoldásában segített. A helyi önkormányzati képviselők: Dombóvári Csaba, Szabó István, Révész Szilárd sohasem szóltak bele az intézmény belső életébe, sohasem használtak „hatalmi szót”. Személyes és politikai tekintélyükkel inkább segítettek. Dombóvári Csaba gondolatából fejlesztette ki a ház a Művészeti Napokat és a Zenei Hétvégét. Okos tanácsokkal, határozott kiállással, érveléssel lobbyzott az intézmény érdekében. Az egész XVII. kerületi Önkormányzat Dóczi József polgármesterrel és Kátai Péter alpolgármesterrel az élén bizalommal, jóindulattal fordult a Községi Ház felé, és ha kellett, jelentős pénzügyi támogatást adott felújításához.

A Polgármesteri Hivatalon belül a Művelődési és Tájékoztatási Csoport vezetője, Pappné Istenes Márta szakmai tudásával, érvelőképességével, kedves-

séggel, jó taktikai érzékkel sokat tett azért, hogy a Rákosligeti Községi Ház a semmiből felemelkedhessen.

A Községi Háznak szerencséje volt a Dózsa Művelődési Házzal is. Martonosiné Orosz Márta igazgató és munkatársai igazi szakmai segítőitársai, barátai lettek. Mindig a kultúra, a közművelődés ügyét tartották szem előtt, és az együttműködés leghasznosabb formáit keresték. Az együttműködés eredménye a közös pénzügyi-adminisztrációs rendszer kialakítása, a nyomda létrehozása a Dózsában, valamint a korrekt programkoordináció. Orosz Márta mindig egyenrangú partnernek tekintette a kicsiny intézményt. Szakmai tanácsaira mindig lehetett építeni, emberi tisztességében megbízni.

A közvetlen környezetben lévő társintézmények is bizalommal fordultak a Községi Házhoz: az iskolák, az óvodák, az idősek klubja, a védőnői szolgálat....

A két nagy általános iskola – a Diadal úti és a Hősök terei – mint az egyéni kultúra megalapozói, sohasem konkurensei, hanem együttműködő partnerei voltak a Rákosligeti Községi Háznak.. Mindhárom intézmény felismerte, hogy iskola és közművelődési intézmény nélkül egy településen nincs kultúra, nincs hagyományőrzés, nincs közösség és nincs települési öntudat.

A Bella Tibor vezette Hősök tereiekkel a közeli szomszédság miatt szorosabb kapcsolat alakult ki: néptánc oktatás, iskolaszínház, színjátszó csoport, művészeti rendezvények, ünnepségek, majálisok. Az Olejnyik Ilona vezette Diadal úti Általános Iskolával az együttműködés elsősorban a rendezvényekre koncentrálódott: Újtelepi Vígság, Majális, gyermek-művészeti bemutatók, iskolai rendezvények. Meg kell még említeni, hogy a Bartók Béla Zeneiskola, később művészeti iskola diákjainak, művész-tanárainak és együtteseinek is rendszeres bemutatkozási lehetőséget adott a ház.

A XVII. kerületben példamutató összefogás jött létre a kultúráért, közművelődésért, a művészetekért. Ez a szellemiség a mai napig – 2002. év – létezik, függetlenül az önkormányzati testület és annak Művelődési és Tájékoztatási Bizottsága összetételétől, a polgármester, vagy az alpolgármester személyétől. A közművelődés körül sohasem voltak politikai viták, mindig szakmai szempontok szerint döntöttek.

A támogató együttműködés segítő légkört biztosított az intézmény részére, de ezt a tevékenységet anyagi oldalról is meg kellett alapozni. Miközben elindultak a programok, kialakult a kapcsolatrendszer, az arculat, meg kellett teremteni a működés feltételrendszerét. A vezetés feltette magában a kérdést: miből lesz pénz, ami mindennek az alapja? A válasz: programból és bérbeadásból. Eleinte programból csak kevés termelődhetett. A „gyors meggazda-

godás” egyetlen formája a bérbeadás maradt. Olyan lehetőségeket kerestünk, hogy a közművelődési célra nem használható területeinket értékesítsük, oly módon, hogy a befogadott tevékenységek ne akadályozzák a napi működést, és gyorsan hozzanak bevételt. Üzletek kialakítására bérbe adtuk az udvart, az udvaron üresen, elhanyagoltan álló széntárolónak használt melléképületet, valamint a büfé helyiséget. Rövid idő alatt egész üzletsor alakult ki, amelynek propaganda haszna is lett, mert a ház közelébe vonzotta a vásárolni kívánó embereket. Okos gazdálkodással minden évben sikerült többletbevételt termelni.

A házon belüli felújításnál, berendezésnél a legfontosabb szempont a mobilizálhatóság lett: összecukukható székek, összecukukható asztalok, a színpad alatt a széktárolásra alkalmas kerekas tároló kocsik, a tv-szekrény gurítható, az iskolatáblák áthelyezhetőek, a ruhatár mobil – lehet előtér, öltöző, majd később totó-lottó árusítóhely.

1992. őszén megtörtént a nagyterem teljes felújítása és a hetvenes évek végén lebontott színpad felépítése.

A színpadot 1992. szeptember 14-én, hétfőn, Rákosliget szülötte, Gregor József híres operaénekes önálló dalesttel avatta fel. Hatalmas tömeg gyűlt össze. A még meglévő bordásfalakon is lógtak az emberek. Ebből az alkalomból Szeifertné Csetényi Anikó egy írásában emlékezett meg a régi színpadról: „...feltűnő, milyen szokatlan élességgel rögzültek az emlékezetemben a közel negyven éves képek, hangok.

Szétnyílik a nagy rózsamintás, színehagyott függöny, kigyulladnak a fények a világot jelentő hajópadló-deszkák fölött... voltak produkciók, amelyeket ma is örömet felvállalnék – szép Kodály-kórusokat az énekkarban, Kutas Edit néni vezényletével: a „Székelyfonó” feldolgozását... . Később, a 60-as évek elején mint kezdő tanár kerültem ismét kapcsolatba a színpaddal.. Rendeztem nagy lelkesen, hályogkovács módjára... Utólag döbbenek rá, hány tehetséget indított útjára ez a rozoga kultúrházi színpad. Hallottam zongorázni rajta a 12 esztendőes Kereskedő Tomit és Szabó Pistát, hegedülni a gyermek Hlács Gusztit... ..Aztán a színpadot – ki tudja, mi okból – lebontották... Hisz értem én: kellett a hely: az általános iskolának nem volt tornaterme. Ám az is lehet, hogy hiába vedlett át művelődési klubbá, ez a hely mégis csak a hajdani Polgári Kör légkörét árasztotta... Egyszerre lebontották a színpadot, és én sírtam.

A rákosligeti színpadnak nem volt körülhatárolt művészi arculata, nem állt egyértelmű esztétikai magaslaton, nem volt szószék, nem volt templom. De találkozóhelye volt sok embernek, akik látásból ismerték egymást: megadta a lehetőséget, hogy kommunikáljunk, hogy ne menjünk el közönyösen egymás

mellett, hogy a szűkebb családon túl egy tágabb, összetartozó családot alkossunk... Én e kurta visszaemlékezés kapcsán csak arra szorítkozom, hogy tisztelettel adózzam annak a maroknyi megszállott csoportnak, akik most megpróbálják a lebontott színpadot újjáépíteni, és szűkebb pátriámat, Rákosligetet a tetszhalálból feltámasztani.”

A felújított nagyterem 1998-ban

1993-ban beszerelték a riasztórendszert, 1994-ben megépült a hang-fény stúdió és a mobil színpad.

Az első négy év sikerei elsősorban a munkatársaknak köszönhetők. Rendezték a programokat, szervezték a kivitelező vállalkozókat, szerkesztették a programfüzetet, csinosították a házat – mindenki mindent csinált, munkaidőben, szabadidőben, szinte megállás nélkül.

Az Önkormányzat, látva a lelkes munkát, megemelte a személyzet létszámát. Az alapító munkatársi gárda tehát létszámában és személyi összetételében megváltozott. Makai Lászlóné Edit lett a pénzügyi előadó – hasznos szakmai tudással, nagy gyakorlattal, munkaszeretettel, következetes szigorral, pontossággal, lelkiismeretességgel. Sokat nyert vele az intézmény.

A reklám és adminisztratív feladatokat Hernád Andrásné Ilona kapta, aki helyismerettel rendelkezett, őszinte, szókimondó, ügyszerető kolléga lett.

Andics Gáborné Eszter – mint új takarító keze nyomán a mai napig tisztaság, rend és jó illat van az intézményben.

Új munkatárs lett Kubinyi Ákos is, aki részt vett a ház felújításában mint külső vállalkozó. Sokirányú tájékozottsággal rendelkező, jó műszaki szakember. Hibáival együtt színes egyénisége lett a társaságnak.

Az 1991–95 közötti időszakban kialakult az intézmény tevékenységszerkezete, arculata, stílusa, hagyományai. Ez az időszak volt a nagy felfutás, fellendülés, az újjászületés időszaka. 1991-ben öt program volt, 1994. végére negyven. Megtelt az intézmény – az akkori feltételek és adottságok között elérte teljesítőképessége határát. Az 1994. évvel lezárult a ház újkori történetének egyik legfontosabb szakasza.

Megtorpanás, válságjelek – 1995–1998.

A szakmai munkában bizonytalanság, tétovaság érződött – mit lehet itt még tenni, meddig és hogyan lehet még növelni a programszámot? Közben 1995-ben egymillió forinttal csökkentették az állami, önkormányzati támogatás összegét, és emelték a bevételi kötelezettséget. Karbantartási, felújítási munkák, műszaki fejlesztések maradtak el.

Az alapító munkatársak között a válságjelenségek tovább erősödtek, szaporodtak. A bizonyítási vágy kialudt bennük, elfáradtak. A munka rutinszerűvé vált. Fölösleges viták robbantak ki. Fegyelmezetlenségek, emberi mulasztások nehezítették a helyzetet. Az alapítók közössége szétesett...

1996–97-ben szükségessé vált a belső helyzet, valamint a társadalmi környezet változásainak elemzése. Újra kellett fogalmazni az intézmény alapelveit, a válságkezelés koncepcióját, a belső szerkezetet, a tennivalókat.

„A régió jellemzői között találunk állandó és változó tényezőket. Állandó jellemzői: a főváros más részeitől való nagy távolság, zöldövezeti jelleg, a rossz utak, a rossz közlekedés, a hiányos infrastruktúra, a lakosság településhez való erős érzelmi kötődése.

Változások: a telefonhálózat bővült, a kereskedelem színesebb lett.

A kulturális ellátásban új tényezők jelentek meg: az oktatási intézmények ilyen jellegű önálló tevékenysége bővült, az egyházak is aktívabb kulturális munkát végeznek, egyesületek, alapítványok szerveződtek, melyek egyre nagyobb hatást gyakorolnak a régió művelődésére – Rákosligeti Polgári Kör, Rákoscsaba Újtelepért Egyesület, Csaba-Liget Alapítvány, Naplás Alapítvány, RÁZENE zenei egyesület stb. Magánvállalkozások indultak a környéken

– nyelvoktatás, mozgásos tanfolyamok, szórakoztatás. Rákoscscaba Újtelep már nem olyan elszigetelt, ellátatlan.

Ezek az új jelenségek konkurenciát – de együttműködési lehetőséget is – jelentenek a Községi Háznak.

Továbbra is hiányzik két, a kulturális alapellátáshoz tartozó tényező: a könyvtár és a vizuális kultúra terei – kiállító terem, mozi.

A lakosság kultúrához való viszonya is megváltozott.

1991-ben a hiányból adódó fokozott érdeklődés és igény volt tapasztalható. Az elmúlt években csökkent a szabadidő és a fizetőképesség, miközben nőtt a kulturális kínálat. A potenciális közönség tehát a lakóhelyéhez közeli, kulturált, jól felszerelt, színvonalas, de olcsó helyet, programot keres. Megfogalmazott igényei: a társas lét, az iskolán kívüli, jól hasznosítható ismeretbővítés, human segítség, a gyermekek szellemi-fizikai erősítése, a felnőtteknél a kapcsolódás, valamint az önkifejezés, alkotás igénye.

A fentiek figyelembevételével az intézmény alapelvei a következőképpen összegezhetők:

a Rákosligei Községi Ház a régióban élő emberek társas kapcsolatainak, művelődésének, szórakozásának színtere, kulturális értékek hordozója, közvetítője. Alapvető célja a településrész művelődési, közösségi igényeinek szolgálata, a földrajzi elhelyezkedésből adódó kulturális hátrányok enyhítése. Pártoktól független, politikailag és ideológiailag semleges.

Az intézmény funkciói – dr. B. Gelencsér Katalin egyetemi tanár fogalmait felhasználva:

- közösségi,
- az emberek mindennapi életének kultúráját fejlesztő,
- a lakosság életminőségét javító,
- valamint egyéb, kiemelt rendezvényeket szervező funkció."

Új névvel, újra gombolt mellényben

Új-régi igazgatóként első, válságkezelő dolgom a munkatársi gárda átszervezése, az eltávoztak pótlása, új közösség szervezése volt. Alapelvem volt, hogy nem „apparátust”, „teamet”, hanem munkatársi közösséget kell alakítani, amely nem csak a fizetésért, hanem az ügyért dolgozik.

A munka több mint két évig tartott, mert az alapítók közül csak Makai Lászlóné és Andics Gáborné marad meg. A népművelői álláshelyen először Téglás Miklós dolgozott – megfelelő elméleti tudással, szakmai gyakorlattal. Nagy

szerepe volt a ház új emblémájának kialakításában, a hangulatos művészeti szalonok szervezésében.

1998-ban Dévényi Gáborné Kata lett az elsőszámú népművelő. Határozott, gyorsan döntő, jó szervezőképességű, nagy munkabírási, megbízható, tudatos, következetes. Az új közösség kialakításában jelentős szerepe volt.

Az adminisztratív beosztás helyett egy sajátos, marketing-népművelői funkciót hoztunk létre, amelyet évekig Papp Ildikó Liza töltött be kedves egyéniségével, jó helyismeretével, zenei jártasságával. Mivel a népművelői és a reklám feladatokat egy ember nem tudta maradéktalanul ellátni – túl nagy megterhelés volt – ezért Papp Liza után az új munkatárs, Máthé Ágnes feladata a reklám és az adminisztráció lett.

A két műszaki álláshelyen is nagy volt a jövés-menés. Végül Kecskés Lászlóval, egy nagy helyismeretű és jó fizikai adottságú kollégával az egyik, Méhész Pállal, az „aranykezü” autószerelővel, a mindent megjavító, mindent-megoldó, jó kedélyű, közösségi érzelmű munkatárssal a másik álláshely is be lett töltve.

A személyi változások ellenére – vagy talán éppen azért – már 1997-ben, de főleg 1998-tól a ház tevékenységében újabb fellendülés kezdődött.

Elsősorban a művészeti területen indult el a pezsgés, kísérletezés. A Művészeti Szalon rendszeressé és sikeressé vált. Új kísérlet indult Zenei Hétvége címmel, valamint a XV. utcai Klubház színpadának művészeti programokkal való kipróbálásával.

Az Önkormányzat tervbe vette, hogy az 1991-ben bezárt Maros mozit felújítja, és átadja a Községi Háznak. A mozi építészeti rekonstrukciós tervét Szűcs László mérnök, a Polgári Kör aktív tagja készítette. (A szép tervekből sajnos 2002-ig még nem valósult meg semmi.)

A kulturális hasznosítás szakmai tervét az intézmény készítette el, melynek lényege, hogy a mozi nagytermén belül egy fiókkönyvtár és egy stúdió mozi alakítható ki.

A Községi Ház funkciójának, tevékenységének bővülése következtében szükségessé vált nevének művelődési házra változtatása. A névváltoztatásra 1998-ban került sor.

Rövid kitérőt kell tennünk a történetírásban, mert a névadást megelőzte egy nagyon szomorú és megdöbbentő esemény. 1997-ben elhunyt Csekovszky Árpád keramikus művész, aki a Rákosligeti Községi Ház művészeti tevékenységének meghatározó személyisége volt.

Méltatását egy versidézzettel kezdjük:

„A jó embereket arról ismered meg
Hogy jobbra lesznek
Ha megismered őket.”

Bertolt Brecht: Dal a jó emberekről

Csekovszky Árpád

Csekovszky Árpád igazi jó ember volt – mint művész, mint családfő, mint közéleti ember. Mindenki megszerette és tisztelte, aki kapcsolatba került vele, illetve megismerte.

A Baranya megyei Csikóosztótsön, tanító családba született. 1939-ben – gyermekként – költözött Rákosligetbe. A Budapesti Szépművészeti Líceumban (ma Képző és Iparművészeti Szakközépiskola) érettségizett 1950-ben. Még ebben az évben felvették az Iparművészeti Főiskolára, kerámia szakra. 1956-ban – Borsos Miklós és Gádor István tanítványaként – dicsérettel diplomázott. Később a főiskola tanára, a kerámia szak vezetője lett.

1963-ban Munkácsy-díjat, 1977-ben Érdemes Művész kitüntetést kapott. 1996-ban Budapest XVII. kerület Önkormányzata megválasztotta Rákosmenté Díszpolgárává.

Alapító tagja, majd elnöke, később örökös tiszteletbeli elnöke volt az 1992-ben újjászerveződött Rákosligei Polgári Körnek.

1996-ban – készülődve Rákosligei fennállásának 100. évfordulójára, a következőket mondta: „Szeretném, ha valami egyszerű emlékkövet fölláltítanánk itt, Ligeten, valami jelet, ami hálaadás és emlék, hasonlóan a régi útmenti feszületekhez. Vissza kéne állítani ezeket az egyszerű dolgokat, nagyobb hatása lenne, mint a hadonászó nagy emlékműveknek.” (Rákosvidék, 1996.)

Sajnos az emlékkő avatását nem érte meg, 1997-ben elhunyt, de gondolatai, embersége, szeretete, belevésődött a sziklatömbbe.

„Csekovszky Árpád a modern magyar kerámia vezető mestereinek egyike, akinek látásmódja, formakultúrája, személyiségének etikája évtizedek óta meghatározó hatással van keramikusaink fiatalabb korosztályaira. Munkássága köti össze a modern magyar művészkerámiát kialakító Gádor István – Gorka Géza – Kovács Margit nemzedék tagjait a népes, több mint százfős új nemzedékkel.”

(Brestyánszky Ilona 1995. Napkelet)

A Községi Ház munkatársai és Dombóvári Csaba képviselő alapötletéből kiindulva a helybéli lakosok, intézmények, a kerámia szakma javaslata alapján, valamint a család egyetértésével a XVII. kerület Önkormányzata 1997 végén alkotott rendeletével a Községi Háznak a Csekovszky Árpád Művelődési Ház nevet adta.

A névadó ünnepséget 1998. január 4-én, Csekovszky Árpád születésnapján rendeztük. Az ünnepség első részében Kátai Péter polgármester felavatta a ház falára kihelyezett emléktáblát. A feliratot Szabó Mihály kőfaragó, a Csekovszky Árpádot ábrázoló domborművet Ács József rákosligei szobrászművész készítette. A második részben Dombóvári Csaba képviselő méltatta a művészt, majd Csekovszky Árpádné, Edit asszony szép, megható szavakkal köszönte meg a megemlékezéseket, az ünnepséget, majd a Művelődési Háznak ajándékozta a mester egyik domborművét. Az ünnepséget a Magyar Állami Operaház művészeinek hangversenye zárta – Szalay Miklós karigazgató vezényletével.

Névadó ünnepség 1998. jan. 4.

Kátai Péter polgármester

Csekovszky Árpádné, Edit asszony

Az intézmény életében érzelmi fordulópontot jelentett a névadás. Egyrésztől megtiszteltetés, másrésztől felelősségérzést jelent számunkra Csekovszky Árpád nevét viselni. A jövőben meg kell felelni a névadó szellemiségének, tisztességének, emberszeretetének.

A névadás újra ráirányította a környezet figyelmét az intézményre, varázslóként meglendítette az intézmény életét.

Új ötletek érkeztek a környezetből, és új ötletek születtek a házban belül. Például a Robogó utcai óvoda vezetője, Riegler Zoltán és egy kedves anyuka, Delbel Zsuzsa jelezte az igényt, hogy a gyermek táncház mellett legyen felnőtt táncház is. Megígérték, segítenek a közönség megszervezésében. A ház létrehozta a klubot, felkérte a Kolompos zenekart. A program sikeres lett. Egyéni és vállalkozói kezdeményezésekre új, életképes tanfolyamok indultak: számítógép, nyelv, jóga, break, terhes torna, gyógytorna.

Puskás Mária, a gyógytornász Magyar Lengyel Baráti Társaságot szervezett, melyet a ház felkarolt, támogatott – többek között azért is –, mert a Csekovszky családnak is voltak lengyel kapcsolódásai.

Említésre méltók e korszakból még Domonkosné Krusnyák Magdolna művészettörténész szép előadásai a képzőművészetről.

A felújított intézmény belső termei:

Kávézó

Oktató

Kamara terem

Az 1998–2001 év közötti fellendülés fontos tényezője volt a feltételek javulása. Önkormányzati és saját forrásból technikai – számítógép, hangosítás, világítás – fejlesztés történt. A belső terek csinosítása után a büfének kellemes kávézó arculata lett, a nagyteremben a festéssel, függönyözéssel új színhatás jött létre.

Házunk, és valamennyi kerületi közművelődési intézmény fellendülésének, sikeres működésének alapja az 1999-ben megalkotott önkormányzati közművelődési rendelet volt. Az előkészítés példamutató módon – az intézményvezetők bevonásával – történt. A rendelet pontosan meghatározta az intézmé-

nyek hatókörét, funkcióit, feladatait és költségvetésük belső arányait, figyelembe véve méretüket, adottságaikat. A rendelet előkészítésében, megalkotásában nagy szerepe volt Dombóvári Csabának, a Művelődési és Tájékoztatási Bizottságnak és elnökének Gyöngyössi Mártonnak, valamint Barna Andor alpolgármesternek, aki két választási cikluson keresztül inkább segítő barátja, mint főnöke volt a művelődési háznak. A kerületi konszenzus kialakítása Devánszkiné Dr. Molnár Katalin polgármester asszony nevéhez fűződik. A XVII. kerületben nem kellett harcolni a vezetés ellen, vagy a vezetés kegyeiért. Itt természetes volt, hogy a közművelődés alapellátás – és fontos.

Az 1998–2001-es évek az ünnepségek, évfordulók, nagyrendezvények éve is voltak. Régi hagyomány volt az Újtelepi Vígság, minden év őszén a Diadal úti Általános Iskola épületében és udvarán. A hagyományból kétnapos rendezvény fejlődött Rákoscscaba Újtelepi Napok címmel. Az első nap a művészetek napja, a második nap a vidámság napja. Az esemény sikere nagymértékben köszönhető az iskola vezetésének – Olejnyik Ilona igazgatonőnek, Raffai Gábor helyettesnek, a tantestület segítőkész tanárainak, valamint a Rákoscscaba Újtelepért Egyesületnek – Dömötörné dr. Sági Ágnesnek, Riemer Károlynénak, Gergely Tamásnak.

*A 100 éves évforduló megnyitó ünnepsége 1999. január 26-án
Balról: Holló Szilvia történész, Prém János igazgató,
Devánszkiné dr. Molnár Katalin polgármesterasszony*

Egyedi, egész évig tartó rendezvénysorozat volt Rákosliget száz éves fennállásának megünneplése 1999-ben.

Tavasszal a rákosligeti képzőművészek kiállításával indult az év. Májusban a majálison századfordulós jelmezes karnevál volt, vurlicerrel, vurstlival, kabaréval. Ősszel nagyszabású helytörténeti kiállítás mutatta be Rákosliget történetét. Kora télen Rákoscaba Újtelep és a húszéves Diadal utcai Iskola mutatkozott be a százéves Rákosligeten.

Új segítők jelentkeztek a házban: családi ereklyéket, emléktárgyakat, bútorokat, ruhákat hoztak, volt aki például a Blaha Lujzától kapott ruháját ajánlotta fel a kiállításra.

Az 1900-as századforduló hangulatát idéző majális résztvevői.

A rendezvénysorozat fő szervezője, koordinátora, motorja, helyszíne a Művelődési Ház volt.

Az időszak végére a szervezettség javulásával tovább emelkedett a programok száma. Míg 1996-ban 40 program működött, addig 2001-ben több mint ötven.

A látogatottság csúcspontban elérte a 90%-ot. De mert az állandóság nem jellemzője a művelődési igényeknek és divatoknak, néhány program nem sikerült, egy-két hagyományos tevékenység is válságba került. Például a társas-

tánc, az értelmiségi klub, az egészség klub. A korábban oly kelendő rock-blues klub – koncertsorozat – annak ellenére vesztett népszerűségéből, hogy fellépői között olyan zenekarok szerepeltek mint a Quimby, a Deák Bill Band, vagy a Pál Utcai Fiúk. Ezt a programformát elvitték a vendéglők, a sörözők, illetve a nagy fővárosi ifjúsági szórakozóhelyek.

A 2001. év – de talán az intézmény egész újkori történetének – egyik legjelentősebb rendezvénye a ház századik születésnapjának megünneplése volt. Az esemény a tavaszi Művészeti Napok rendezvénysorozat keretében történt. Az intézmény történetét bemutató kiállítást Devánszkiné Dr. Molnár Katalin polgármester és Dr. Dombóvári Csaba képviselő nyitotta meg. Tárlatvezető bevezetőt mondott dr. Dombóvári Antal helytörténész.

A Budapesti Művelődési Központ és a Csekovszky Árpád Művelődési Ház közösen szervezte – az egész fővárosi közművelődési szakma részére – „A közösségi művelődés változásai” című konferenciát. Előadást tartott: dr. B. Gelencsér Katalin egyetemi tanár, Óvári István, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma főosztályvezetője, valamint Érdi Sándor újságíró, TV-személyiség.

A konferenciát Margittai Katalin, a BMK igazgatója vezette.

*A Művelődési Ház fennállásának 100. évfordulóját ünneplő
közművelődési szakmai konferencia közönsége és előadói
2001. március 8.*

Megható volt látni, hogy távoli kerületekből, kis és nagy intézményekből, a Magyar Művelődési Intézetből, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumából több mint száz kolléga jelent meg.

Igazi szolidaritási összejövetel volt – ezért a 100 éves kicsi házért, valamennyi művelődési házért és legfőképpen egymásért. Igazi szakmai örömnep volt!

S a Ház ? Mindig nyitott ajtajával, kedves kis ablak-szemeivel, hajlékot idéző boltíves színháztermével, zeg-zugos szobáival az elkövetkezendő száz évben is várja a kíváncsi és tenni akaró embereket.

Zárszó helyett

Talán sok minden és sok mindenki kimaradt ebből a történelmi kis összefoglalóból, de megfogalmazhatatlan mindaz, ami az elmúlt száz évben történt. Összefogod – és szétszalad. Azt hiszed mindent leírtál, és újabb és újabb történés kerül elő, újabb arcok, emberek, események.... Összefoglalhatatlan az a sok program, egyént segítő közösség, katartikus színi előadások, a kedves együttlétek élményei, számtalan emberi történetei.

A Csekovszky Árpád Művelődési Ház 2001-ben ünnepelte fennállásának századik évfordulóját. De nem magunkat ünnepeltük, hanem a Közművelődést, annak intézményeit, a közösségi-művelődési házakat és az ott dolgozó népművelőket.

Igen, ezt a szót használjuk, hogy „népművelő”, mert azok vagyunk. Eötvös József írja egy helyen: *„...felvilágosítani a népet ez a szabadság legerősebb fegyvere. A legdicsőbb forradalom az alkotmányok alapítására nem oly biztos eszköz, mint az, melyet a jól rendezett népművelési eszközök nyújtanak.”*

No lám már 1848-ban használták ezt a kifejezést: népművelés !

Ma sokféleképpen hívnak minket – akik művelődési házakban, klubokban, iskolák tanórán kívüli idejében, közösségi házakban, faluházakban, hivatalokban dolgozunk: kulturális szervező, animátor, szabadidő-szervező, kulturális menedzser, művelődésszervező, közösségszervező, közművelődési szakember.

Ízlelgetni kellene azt a régi kifejezést: „népművelő”, „népművelés”. Legkedvesebb szavaink a magyar nyelvben: nép, közösség, művelés, művelődés. A népművelő kulturális humán segítő: segíti az embereket abban, hogy a lakóhelyükön közösségeket alakítsanak, információhoz jussanak, hogy képessé

váljanak gondjaik megoldására, segít abban, hogy szórakozhassanak, felüdüljenek, a művek, művészek, nézők találkozhassanak, hogy aki akar, alkotó tevékenységet végezhesen...

Az elmúlt években – a rendszerváltástól napjainkig – voltak, akik azt mondogatták, hogy nincs is ilyen szakma, ilyen intézményrendszer, nem is volt. Vannak akik azt mondják: van, de azt a múlt rendszer – az úgynevezett szocialista – találta ki, tehát nem kell. De vannak olyanok is, akik azt mondják: ha már van ez a szakma és intézményrendszer, tartsuk meg és használjuk...

Az évfordulón egy kedves barátunk „művelődéstörténeti emléknek” nevezte ezt a házat. Igen. Mi, százévesek bizonyíték szeretnénk lenni, hogy volt ilyen tevékenység már száz évvel ezelőtt. Bizonyíték szeretnénk lenni, hogy folyamatosan létezett, ma is él, és szeretne semleges maradni. Önbizalom-erősítő bizonyíték szeretnénk lenni, önmagunknak meg a jövőnek, mert amíg e nemzetnek szüksége lesz „...kiművelt emberfők sokaságára...” (Széchenyi), addig kellene ilyen közösségi-művelődési házak, mint ez a százéves és a többi nem százéves, és kellene a népművelők és segítők, a gazdaságisok és műszakiak, akik működtetik ezeket a házakat.”

Ennek a Művelődési Háznak mindig három bejárata volt, bármelyiken be lehetett jönni – a bejáratok ma is nyitva vannak...”

(Prém János népművelő)

Források:

Rákosmenti Helytörténeti Gyűjtemény:

- Huzlicska Károly: Rákosliget története (kézirat)
- Rákosliget 1905. (sajtótörténeti ritkaság)
- Dózsa Művelődési Ház anyaga (XII.)

Pest megyei levéltár:

- Alispáni iratok (IV. 408.)
- Gödöllői járási főszolgabíró iratai (IV. 422)

Budapest Főváros Levéltára:

- Rákosliget iratai (XXII/221.)

Országos Széchényi Könyvtár:

- Munkás Otthon 1901. (H 8271)
- Rákoskeresztúr és vidéke 1903–1904. (FM/3 7579)
- Rákosvidéki Hírlap 1910–1916. (FM/3 2013)
- Cinkota és vidéke 1911–1918. (FM/3 3174)

- Rákosliget 1914. (FM/3 7604)
 - Budapest és környéke 1918–1919. (FM/3 2043)
 - Szovjet 1919. (FM/3 2848)
 - Rákosi Szántó 1922–1938. (FM/3 1462)
 - Gödöllői Hírlap 1928–1944. (FM/3 2611)
 - Rákoshegyi Szemle 1931. (FM/3 2477)
- Népszava 1900. február